لینین و ئازادییە سیاسییەکان و ئەزموونی سۆڤیەت. حەمید تەقوایی

وەرگێڕانی بۆ کوردی کاوە عومەر

ڕوونکردنەوە: لە مانگی ئەیلولدا سیمینارێکم بە هەمان ناونیشان لە ئەنجومەنی مارکس ئەنجامدا کە ڤیدیۆکەیشی بڵاوکرایەوە. تەوەر و ناوەڕۆکی ئەم بابەتە وەک یەکە، بەڵام دەقی نووسراوی ئەو سیمینارەکە نییە. باسەکە بەتەواوەتی پوختتر و چڕتر بووەتەوە و خاڵی نوێیشی بۆ زیاد کراوە.

زەمینە و هۆکاری دەست بردن بۆ ئەم بابەتە، چ لە ئەنجومەنی مارکس و چ لەم وتارەدا، ئەو باس و مشتومڕەیە کە ئێستا ماوەیەکە لە دەوری مامەڵەی لینین لەگەڵ ئازادییە بێ مەرجەکان و سزای لەسێدارەدان و جێگاکەی لە سۆڤیەتدا بەردەوامە ئەزموون و لە ماڵپەڕی ڕۆزەنە.وە هەندێک سایتی تریش ڕەنگدانەوەی هەبووە. بەڵام مەبەست و پاڵنەری من تەنیا بەشداربوون لەم مشتوم□□□دا نییە، بەڵکو مامەڵەکردنە لەگەڵ ئەو پرسە بنەڕەتیانەی کە دەکرێت لەم قاڵب و چوارچێوەدا شیکاری و لێکۆڵینەوەیان لەسەر بکرێت و جارێکی دیکە تایبەتمەندی کۆمۆنیزمی کرێکاری لە جیاکردنەوەی ل□ ل□ق□کانی دیکەی کۆمۆنیزم لە مامەڵەکردن لەگەڵ پرسەکان.و پێشنیار و ڕوونکردنەوەی مەقولەکانی وەک لینینیزم، ئازادییە سیاسییەکان و پەیوەندییان لەگەڵ یەکسانی و بەگشتی ڕزگاری مرۆڤ، ئەزموونی سۆڤیەت و زەمینە بابەتیی و سیاسییەکانی شکستی شۆڕشی ئۆکتۆبەر، هەروەها میتۆدۆلۆژیای مارکسیستی لە مامەڵەکردن لەگەڵ ئەم پرسانەدا. بێگومان باسکردن و دەربڕینی بۆچوون لەسەر هەریەکێک لەو پرسانە بۆ کۆمۆنیزمی کرێکاری شتێکی نوێ نییە، بەڵام پێویستە هەرجارەو لە چوارچێوەی هەلومەرجی نوێدا بۆچوون و بناغە فیکرییەکانی کۆمۆنیزمی کرێکاری تاوتوێ بکرێت ، مشتومڕەکانی ئەم دواییەدا لە دەوری هەڵوێستی لینین و ئازادیە سیاسیەکان ، دەرفەت و بیانوویەکی گونجاو بۆ ئەم کارە دەڕەخسێنێت.

شێوەی بابەتەکە: لینین و تیرۆری سوور
تەوەری گفتوگۆکانی ئەم دواییە سەبارەت بە لینین، سیاسەتی

بەلشەفیکەکانە لە کاتی شەڕە ناوخۆییەکان لە مامەڵەکردن لەگەڵ هێزە دژە شۆڕشەکاندا. سیاسەتێک کە بەلشەفییەکان خۆیان ناویان ناوە "تیرۆری سوور" و هەمان ناونیشان لە نووسینەکانی ئەو قۆناغە و دواتر لە مێژوونووسی ئەو قۆناغەدا ئاماژەی پێکراوە. دەوترێت لەم ماوەیەدا لینین فەرمانی لە سێدارەدانی دەرکردووە و هەر بۆیە دژی لەسێدارەدان نەبووە. یان بڵاوکراوەکانی داخست و چالاکیی سیاسی حزبی قەدەغە کرد و بەو هۆیەوە لەگەڵ ئازادییە سیاسییەکاندا ڕازی نەبوو و تێگەیشتنێکی سەرلێشێواوی بۆ ئازادی و هتد هەبوو.

لینین و بەلشەفیزم و لە ڕاستیدا تەواوی بزووتنەوەی کۆمۆنیستی لەو ماوەیەدا هەندێک خاڵی لاوازی و کەموکو□یان هەبوو – کە دواتر باسی دەکەم – ب□□□ام چوارچێوەدان بە مەسەلەکە وەک تێگەیشتنی سەرلێشێواوی لینین لە ئازادی، بە بڕوای من ڕەخنەیەکی ڕووکەش و بچووککەرەوە و ناڕاستق□ینەیە لە پرسەکە. بەتایبەتی کاتێک دەگەینە ئەو ئەنجامەی کە ڕەگی ستالینیزم و شکستی ئەزموونی سۆڤیەت تێنەگەیشتنی لینین بووە لە ئازادییەکان، ئەمەش هەمان میتافیزیک و هیچ پەیوەندییەکی بە شیکردنەوە و میتۆدی مارکسیستییەوە نییە لە پشکنینی پێشهاتە مێژووییەکان.

فۆڕمی یەکەمی ئەم شێوازە بۆ مامەڵەکردن لەگەڵ لینین و ئەزموونی سۆڤیەت ئەوەیە کە قۆناغی شەڕە ناوخۆییەکان لەگەڵ قۆناغی سەقامگیری دەوڵەتی سۆڤیەت تێکەڵ دەکات و ئەدای لینین و بەلشەفییەکان لەم قۆناغەدا بە سیاسەتی دەوڵەتێکی دامەزراو و جێکەوتوو دەزانێت و بڕیاری لەسەر ئەدات. تیرۆری سوور سیاسەتی حکومەتێکی دامەزراو لە دۆخێکی ئاساییدا نەبوو، چونکە نە تا ئێستا لە بنەڕەتدا حکومەتێکی لەو جۆرە پێک هاتبوو، نە کۆمەڵگاش لە دۆخێکی ئاساییدا دەژیا. ڕاپەڕینی ئۆکتۆبەر دەسەڵاتی لە دەستی بۆرژوازی دەرهێنا، بەڵام ئەمە تەنها سەرەتای شەڕێکی درێژخایەن بوو لە نێوان هێزە سپییەکان (هێزە بۆرژوازییە ناوخۆییەکان بە هاوکاری سیاسی و سەربازی زیاتر لە بیست حکومەت، لەوانە ئینگلتەرا، فەرەنسا، ئەمریکا ، و ژاپۆن) و هێزە سوورەکان، کە نزیکەی شەش ساڵی خایاند. واتە شۆڕش بە ڕاپەڕینی ئۆکتۆبەر کۆتایی نەهات، بەڵکو لە شێوەی شەڕێکی تەواودا بەردەوام بوو کە بۆرژوازی و هێزە کۆنەپەرستە ناوخۆیی و نێودەوڵەتییەکان بەسەر بەلشەفییەکانیاندا سەپاند. ڕاپەڕینی ئۆکتۆبەر کۆتایی شۆڕش نەبوو، بەڵکو سەرەتای شۆڕش بوو. بۆرژوازی ڕوسیا و هێزە کۆنەپەرستەکان بە پاڵپشتی بۆرژوازی جیهانی، بە هەموو هێز و دڕندەیی خۆیان لە

سەرتاسەری ڕووسیا بە شەڕکردن دژی شۆڕشگێڕان و حکومەتە تازە پێگەیشتووەکەیان هەڵسان و لە دژی ئەم دەندەییە ڕێکخراوە بوو، کە بەلشەفییەکان پەنایان برد بە سیاسەتی تەقاندن و سەرکوتکردنی دژە شۆڕشەکان و ڕوویان کردە تیرۆری سوور،

مەسەلەی ئەوەی کە ئایا تیرۆری سوور حەتمی بووە و ئایا ڕێگەی دیکە هەبووە بۆ شکستپێهێنانی بەرگری چەکدارانەی بۆرژوازی، دەتوانێت مشتومڕێکی تەواو ڕەوا بێت- لە خوارەوە باسی ئەم بابەتە دەکەم- بەڵام شیکردنەوە و هەڵسەنگاندنی ئەمە هەرچییەک بێت، ڕوونە کە بابەتەکە لەسەر ئەو هەڵوێستە دامەزراوە کە پەیوەندی بە هەڵوێستی لینین لە بەرانبەر لەسێدارەدان و یان بۆچوونی لەسەر ئازادی و هتد نییە. مشتومڕ لەسەر “سزای لەسێدارەدان” یان “ئازادییە سیاسییەکان” لە یاساکانی کۆمەڵگەیەک و ئەدای حکومەتێک لە بەڕێوەبردنی کۆمەڵگایەکدا باس ناکرێ. پێویستە مەسەلەکە لە چوارچێوەی بارودۆخی ڕاستەقینەی ئەو قۆناغەدا دابنرێت و لێی بکۆڵرێتەوە. مەسەلەی ڕاستەقینە، تاکتیکی حیزبێکی شۆڕشگێڕی تازە دەسەڵاتدارە بۆ سەرکوتی بەرگری دژە شۆڕش لە شێوەیەکی دڕندانە و سەرتاسەریدا کە بەسەریاندا سەپاندووە. ئەمە چوارچێوەی ڕاستەقینەی گفتوگۆکەیە و پێویستە لەم چوارچێوەیەدا سیاسەتی تیرۆری سوور پێداچوونەوەی بۆ بکرێت و ڕاستی یان هەڵەکەی نیشان بدرێت. هەر جۆرە باسێک لە بابەتەکە لە شێوەی سزای لەسێدارەدان یان سیاسەتی بەلشەفییەکان بەرامبەر بە ئازادییە سیاسییەکان و هتد، لە بنەڕەتدا میتۆدێکی زەینی و بە بۆچوونی من ڕووکەش و ئاست نزمە، کێشەکە بە دروستی پێناسە ناکات، و بۆیە ناتوانێت بگاتە ئەنجامێکی دروست و باوەڕپێکرا و وانە لێوەرگیراو.
خاڵی دووەم لە ڕەخنەگرتن لەم شێوازە زەینگەراییەدا ئەوەیە کە ڕووداو و پێشهاتە مێژووییەکان بە تێگەیشتن و بۆچوونی کارەکتەرە بەشدار و کاریگەرەکان لەم پێشهاتانەدا ڕوون دەکاتەوە. لینین تیرۆری سووری ئەنجامدا، چونکە “دژی لەسێدارەدان و سەرکوتکردنی ئازادییەکان نەبوو”، چونکە “تێگەیشتنێکی سەرلێشێواوی لە ئازادی هەبوو” و هتد! ئەگەر ئەم شێوازە درێژ بکەینەوە بۆ ڕووداوە مێژووییەکانی تر، پێویستە بگەینە ئەو ئەنجامەی کە بۆ نموونە هیتلەر شەڕی جیهانی دووەمی دەستپێکردووە، چونکە تێگەیشتنێکی سەرلێشێواوی لە ئاشتی هەبووە، یان ترومان بە سەدان هەزار کەسی لە هێرۆشیما و ناگازاکی ئاگری تێبەردا بۆمبێکی ئەتۆمی لە کۆتایی جەنگی جیهانی دووەمدا.چونکە تێگەیشتنێکی سەرلێشێواوی هەبوو لە کوشتنی بەکۆمەڵی خەڵکی بێتاوان! بێگومان هیتلەر و ترومان بە هیچ

شێوەیەک بەراورد ناکرێن بە لینین، بەڵام هیچ شتێک نییە بەناوی ناکۆکیوە. ئەو خاڵەی کە دەمەوێت ڕوونی بکەمەوە ئەوەیە کە شێوازی ڕوونکردنەوەی ئەدای سیاسەتمەداران و کەسایەتییە مێژووییەکان لەسەر بنەمای تێگەیشتن و باوەڕ و بۆچوونەکانیان، نەک تەنیا سەبارەت بە لینین و ئەزموونی سۆڤیەت، بەڵکو سەبارەت بە هەر حاڵەتێکی دیکەش، لە بنەڕەتدا هەڵە و زەینی و ڕووکەش.

تەنانەت مێژوونووس و سیاسەتمەدارانی تا ڕادەیەک قووڵی بۆرژوازیش ، ئەدای کەسایەتییە مێژووییەکان و پێشهاتەکان لە ئاستێکی وادا ڕوون ناکەنەوە. کە بۆ نموونە شەڕی جیهانی یەکەم و دووەم لەسەر دووبارە دابەشکردنەوەی جیهان بووە و نەک هەڵە و کەموکوڕییە تیۆرییەکانی سەرکردە سیاسییەکانی ئەو قۆناغە، یان کە بەکارهێنانی بۆمبی ئەتۆمی بۆ چەسپاندنی دەسەڵات و هەژموونی ئەو سەردەمە بووە حکومەتی ئەمریکا و چینی دەسەڵاتدار لە جیهاندا لە دوای جەنگی جیهانی دووەم – بە تایبەت لە (ڕکابەریکردن لەگەڵ جەمسەری سۆڤیەت) و نەک عەقڵی پەککەوتەی ترومان، ئەو تیۆریانەن کە نەک تەنها لەلایەن مارکسیستەکانەوە بەڵکو لەلایەن هەموو شیکار و مێژوونووسەکانەوە کە هەوڵیان داوە کەمێک قوڵتر ببنەوە، بارودۆخ و چوارچێوەی سیاسی و ئابووری لە بڕیاردان و ئەدای حزبەکان و کەسایەتییە مێژووییەکان لەبەرچاوبگرن وبە دڵنیاییەوە کارەکتەرەکان ڕۆڵیان هەیە لە داڕشتنی پێشهاتە مێژووییەکان – و لە خوارەوەش لەم بارەیەوە ڕوون دەکەمەوە- بەڵام هەرچەندە ئەم ڕۆڵە گرنگ و یەکلاکەرەوە بێت، ناتوانێت لە چوارچێوەی هەلومەرج و پێداویستییەکانی هەر سەردەمێک تێپەڕێت.

تەنانەت تێگەیشتن و باوەڕی سەرکردە سیاسییەکان ڕەنگدانەوەی ئەو هەلومەرج و پێداویستییە بابەتیانەن کە لە هەموو قۆناغێکدا داوای ئەو جۆرە بۆچوون و باوەڕانە دەکەن. من زیاتر باسی ئەم خاڵە دەکەم.

و لە کۆتاییدا خاڵی سێیەم کە زیاتر پەیوەندی بە حوکمی ئەخلاقی و یاسایی لینینەوە هەیە، بریتییە لە حوکمدان لەسەر بڕیار و کردارەکانی لەسەر بنەمای پێوەر و بەهاکانی ئەمڕۆ. هەڵسەنگاندن و حوکمدانی کەسایەتییە مێژووییەکان – سیاسی، هونەری، زانستی و هتد- تەنیا لە چوارچێوەی سەردەمەکەیاندا پەیوەندیدارە. ڕابردوو دەکرێ و دەبێ بە تێگەیشتن و تیۆرییەکانی ئەمڕۆ شی بکرێتەوە، بەڵام حوکمدانی کەسایەتییەکان و تەنانەت حیزب و بزووتنەوەکانی ڕابردوو لەسەر بنەمای ئەو بۆچوون و بەها و پێوەرانەی کە ئەمڕۆ پێی

گەیشتووین – یان پێشکەوتنخوازترین بەشی کۆمەڵگە پێیگەیشتوە.- ڕێگەیەکی هەڵەیە. شێوەکانی سەردەمی کۆن یان سەدەکانی ناوەڕاست بە دڵنیاییەوە پێویستە بە تیۆری و تێڕوانینە مارکسیستەکان و ماتریالیزمی دیالکتیکی – واتە دوایین بۆچون و تیۆری زانستی کە مرۆڤایەتی ئەمڕۆ بەدەستی هێناوە – بەڵام حوکمی سپارتاکۆس، ئەسکەندەر، جەنگیز و شا عەباس یان بزووتنەوەی سەربداران و بزووتنەوەی چارتیستی و بیروباوەڕ و لاوازی و خاڵە بەهێزەکانیان لەسەر بنەمای پێوەر و بەهاکانی ئەمڕۆ دامەزراون، شتێکی پوچ و بێمانایە. بۆچوون و کردەوەی کەسایەتییە مێژووییەکان دەبێ لە چوارچێوەی سەردەمەکەیاندا حوکم بدرێت. پێشکەوتنخواز یان کۆنەپەرستی بوون لە سیاسەت و هونەر و کولتووردا بە درێژایی مێژوو هەمان بنەمای هەیە – بەرگریکردن لە جەماوەری خەڵک و بێبەشەکان لە بەرامبەر بەرگریکردن لە حکومەتەکان و چینە دەسەڵاتدارەکان – بەڵام پێوەر و پانتاییەکەی وەک یەک نین و جێگیر نین. کۆنەپەرستی و پێشکەوتنخوازی لە هەر قۆناغێکدا ناوەرک و مانای تایبەتیان هەیە و ڕەنگدانەوەی مەودا و سەقفی مێژوویی تایبەتی ئەو قۆناغەیە. لە ئاستێکی گشتیدا دەکرێ بڵێین بە درێژایی مێژوو، لەگەڵ پێشکەوتنی شارستانییەت و کۆمەڵگای مرۆڤایەتی، پێوەر و بەهاکانمان سەبارەت بە ئازادی، دیکتاتۆری، یەکسانی، هەڵاواردن، و بەگشتی پێشکەوتنخوازی و کۆنەپەرستی قووڵتر و فراوانتر بوونەتەوە. بە نموونە ئەمڕۆ داکۆکیکردن لە مافی هاوڕەگەزبازەکان، "هاوڕەگەزخوازەکان"، مەرجێکی سەرەتایی پێشکەوتنخوازانە و جیاکردنەوەی هێزی پێشەنگ و پێشکەوتنخواز و هێزە کۆنەپەرست و کۆنەپارێزەکان. بەڵام پەنجا ساڵ لەمەوبەر وا نەبوو. هەمان شت بۆ بەهاکانی وەک پاراستنی ژینگە یان مافی ئاژەڵان ڕاستە. مرۆڤ ناتوانێت لە سەرەتای سەدەی بیستەمدا ڕەخنە لە مارکسیستێک یان تەنانەت بزووتنەوەیەکی کۆمۆنیستیش بگرێت و حوکم بدات چونکە بە نموونە ئەو بۆچوونانەی ئەمڕۆمان لەسەر "هاوڕەگەزخوازان" نەبووە یان بەرگری لە ژینگە یان مافی ئاژەڵانیان نەکردووە. ئەم بەهایانە دەستکەوتی شارستانییەتی ئەمڕۆن – کە لە نێوان شتەکانی تردا بە هۆی خەباتی مارکسیستەکان لە سەدەی ڕابردوودا بەدەست هاتووە و هەر لەبەر ئەم هۆکارەش ناتوانرێت بگەڕێنرێنەوە بۆ سەردەمێک کە شارستانییەتی مرۆڤایەتی یان وردتر بڵێین ، خەباتی چینایەتی -هێشتا گەشەی نەکردووە تا ئاستی ئێستای پەرەی پێنەدراوە. مێژوو ناتوانرێت تێپەڕێنرێت.

بزووتنەوەی کۆمۆنیستی بزوتنەوەی دژی لەسێدارەدان

سەبارەت بەپرسی لەسێدارەدانیش کە بابەتی گفتوگۆکەمانە هەمانشت ڕاستە. هەرچەندە دژایەتی لەسێدارەدان مێژوویەکی دوور و درێژی

هەیە (لەیابان لە سەرەتای سەدەی نۆیەمەوە تا ناوەڕاستی سەدەی دوانزەهەم لەسێدارەدان قەدەغە کرا)، بەڵام بزووتنەوەی دژی لەسێدارەدان وەک بزووتنەوەیەکی سیاسی-کۆمەڵایەتی و قەدەغەکردنی لەسێدارەدان لە زۆرێک لە وڵاتان بەرهەمی پێنجا ساڵی ڕابردووە. لە زیاتر لە سەدا نەوەدی ئەو وڵاتانەی کە سزای لەسێدارەدانیان قەدەغەیە، لە ماوەی دوای جەنگی جیهانی دووەمدا سزای لەسێدارەدان هەڵوەشایەوە. لە زۆرێک لەو وڵاتانەدا سزای لەسێدارەدان بە بارودۆخی نائاسایی وەک شەڕ ڕێگەپێدراوە و هەشتا لە ژمارەیەک وڵاتدا کە سزای لەسێدارەدانیان هەڵوەشاندووەتەوە، ئەم سزایە لە بارودۆخی نەخوازراوی شەڕدا ڕێگەپێدراوە.

هەرچەندە مێژووی بزووتنەوەی دژ بە لەسێدارەدان دەگەڕێتەوە بە سەدەی 18، بەڵام وەک بزووتنەوەیەکی سیاسی-کۆمەڵایەتی کاریگەر تەنیا لە ناوەڕاستی سەدەی بیستەمدا هێزی پەیدا کرد. زۆرێک لە ڕێکخراوە نێودەوڵەتییەکان و هەڵمەتەکانی دژی سزای لەسێدارەدان بەرهەمی نیوەی دووەمی سەدەی بیستەمن. چالاکییەکانی ڕێکخراوەکانی وەک ڕێکخراوی لێبووردنی نێودەوڵەتی دژی لەسێدارەدان، یان هاوپەیمانی جیهانی دژی لەسێدارەدان، تەنها چەند دەیەیەک مێژوویان هەیە. بزووتنەوەی دژی سزای لەسێدارەدان (و ئەو ڕاستییەی کە سزای لەسێدارەدان بە گشتی لە بیروڕای گشتیدا وەک ناپەسەند و نامرۆڤانە سەیر دەکرێت) شتێکی تاڕادەیەک تازەیە و بزووتنەوەی کۆمەڵایەتی و تەنانەت فیکری-فەرهەنگی دژی سزای لەسێدارەدان تا نیوەی دووەمی سەدەی بیستەم مەودا و دەسەڵاتێکی زۆر سنووردارتر و لاوازتری هەبوو لە ئەمڕۆ. ئەم ڕاستییە لە نێوان شتەکانی تردا خۆی لەوەدا دەردەخات کە جاڕنامەی جیهانی مافەکانی مرۆڤ – کە لەلایەن نەتەوە یەکگرتووەکانەوە لە کانوونی دووەمی ١٩٤٨ پەسەندکرا – لەسێدارەدانی قەدەغە نەکردووە.

دیارە لە ڕوانگەی بزووتنەوەی کۆمۆنیستی بۆ مەسەلەی لەسێدارەدان، ئەم دواکەوتنە لە مەسەلەکەدا هەست پێدەکرێت. تا ئەو شوێنەی پەیوەندی بە لقە جۆراوجۆرەکانی کۆمۆنیزمی غەیرە کرێکارییەوە هەیە (ماویزم، گێریلا، کۆمۆنیزمی ڕووسی و هتد)، دژایەتی سزای لەسێدارەدان هەرگیز لە نەریتی ئەواندا نەبووە و ئێستاش نییە. هەشتا ڕێکخراوەکان و ڕەوتی کۆمۆنیزمی تەقلیدی (ڕێکخراوەکانی وەک کەمینە(اقلیت)ەکان یان حزبی تۆفان) دژایەتی پرەنسیپی و گشتی بە لەسێدارەدان بە بابەتێکی لیبەڕاڵ دەزانن. بە ئەم لقانەی کۆمۆنیزمی ناکرێکار، لەسێدارەدانی دژە خەڵک یان لەسێدارەدانی دژە شۆڕشگێڕان

بەتەواوی ڕێگەپێدراوە و تەنانەت پێویستیشە. (بۆ لقی ماوی، تێزی ئازادی بۆ گەل و سەرکوتکردن بۆ دژە دروستکردن چوارچێوەی گشتی ئەم مامەڵەیە لەگەڵ لەسێدارەداندا پێکدەهێنێت). ئەم ڕەوتانە لە بنەڕەتدا لە دوای شکستی شۆڕشی ئۆکتۆبەر لە یەکێتی سۆڤیەتدا ب□□اوبوونەوە و ل□ ن□اوەڕۆک و ئامانجەکانیاندا بزووتنەوەکانی سەربەخۆیی و پیشەسازی و چاکسازی بۆرژوازی بوون.

لە بزووتنەوەی کۆمۆنیستی سەدەی نۆزدەه□م□دا کە بەلشەفیزم درێژەپێدەری بوو، دژایەتی و بەرەنگاربوونەوەی سزای لەسێدارەدان جێگەیەکی ئەوتۆی نەبوو. هەرچەندە مارکس نووسینێکی ڕوون و قووڵی هەیە دژی سزای لەسێدارەدان – بابەتێک کە لە مانگی شوباتی ساڵی ١٨٥٣دا لە ڕۆژنامەی نیویۆرک دەیلی تریبیوندا هاتە ئاراوە و مارکس خۆی زۆرتر ئەمە بە فەلسەفی دەزانێت نەک سیاسی – بەڵام لە ڕوانگەی سیاسی□وە دژایەتیکردنی سزای لەسێدارەدان و بەرەنگاربوونەوەی سزای لەسێدارەدان بە ڕێکوپێکی ل□ پراکتیکی کۆمۆنیستەکانی ئەو سەردەمەدا نییە، و لە بەڵگەنامە و پلاتفۆرمەکانی هەڵمەتی هەڵبژاردنەکانیاندا (لە مانیفێستی کۆمۆنیستەکاندا، بڕیارنامەکانی ئینتەرناشناڵی یەکەم و دووەم و سێیەم، بەرنامەکە لە پارتە سۆسیال دیموکرات و بەلشەفی□کان و تەواوی ئەدەبیاتی چەپەکان تا نیوەی دووەمی سەدەی بیستەم)دا، هیچ شوێنێک بۆ هەڵوەشاندنەوەی سزای لەسێدارەدان نییە. بە گشتی دەکرێ نەریتی بزووتنەوەی کۆمۆنیستی لەو قۆناغەدا وەک درێژەپێدەری نەریتی شۆڕشی گەورەی فەرەنسا سەبارەت بە لەسێدارەدان سەیر بکرێت. بەلشەفی□کان وەک جاکۆبینەکان ڕێگە بە لەسێدارەدانی دژە شۆڕشگێڕان دەدەن وەک جۆرێک لە سەرکوتکردنی دژە شۆڕش دوای بەدەستهێنانی دەسەڵات و تیرۆرکردنی سوور لە کاتی شەڕی ناوخۆدا لەلایەن بەلشەفی□کانەوە، وەک تیرۆرکردنی دژە شۆڕشگێڕەکان لەلایەن ڕۆبێسپێر و هاوپەیمانەکانیەوە لە سەردەمی شۆڕشی گەورەی فەرەنسادا، شتێکی حەتمی و ڕێگەپێدراوە بۆ چەسپاندنی دەسەڵات، ئەوان بە شۆڕشگێڕ دادەنرێن. بە واتایەکی تر بۆ بزووتنەوەی کۆمۆنیستی ئەو سەردەمە، سزای لەسێدارەدان لە چوارچێوەی سەرکوتکردنی بەرگری دژە شۆڕش بەرامبەر بە حکومەتی شۆڕشگێڕی تازە دەسەڵاتداردا بە ڕێگەپێدراو و تەنانەت پێویست دادەنرا، هەروه ها بەلشەفی□کانیش ڕێک هەرلەم دیدگایەوە تیرۆری سوور لە دژی هێزە سپی□کان ڕێکدەخەن.
لایەنێکی دیکەی مەسەلەکە تا ئەو شوێنەی کە پەیوەندی بە سیاسەتی تیرۆری سوورەوە هەیە، ئەوەیە کە دوای ڕاپەڕینی مانگی ئۆکتۆبەر، بۆرژوازی ناوخۆیی بە پشتیوانی و یارمەتی بێوچانی بۆرژوازی

جیهانی، هێرشێکی سەرتاسەری و دڕندانەیان بۆ سەر حکومەتی نوێ لە ڕووسیای س□قی□ت دەستپێکرد . لە ڕوانگەی ئابورییەوە، برسێتی و نەبوونی پێداویستی خۆراک – کە بە هۆی پاوانکردنەوە، کە بە شێوەیەکی سەرەکی هۆکاری موژیکەکان* بوو، دۆخێکی زۆر ترسناکی لە سەرتاسەری ڕووسیادا دروست کردبوو- فشاری خستە سەر شۆڕشگێڕان، و تاکتیکی تیرۆری سوور لە ڕاستیدا وەڵام و کاردانەوەی حکومەتێکی شۆڕشگێڕی تاز□ پێگەیشتوو بوو دژ بە هێرشێکی سەرتاسەری لەلایەنەی بۆرژوازی و هێزە دژە شۆڕشگێڕە ناوخۆیی و جیهانی بوو. تیرۆری سوور وەڵام و کاردانەوە بوو بەرامبەر بە تیرۆری سپی و نەک جۆرێک لە لایەنگری سزای لەسێدارەدان لە دۆخێکی بێ شەڕ و ئاسایی لەکۆمەڵگادا.

ئەمڕۆ کۆمۆنیزمی کرێکاری لە سێدارەدان بە کوشتنی دەوڵەت دەزانێت و لە هەر هەلومەرجێکدا لە بنەڕەتدا و بێ مەرج دژایەتی دەکات و ئەمەش نیشانەی گەشەکردن و بەرەو پێشبردنی بزووتنەوەی کۆمۆنیستییە. بەڵام ئەمە دەرئەنجامی بیرکردنەوە و قوڵبونەوە و دۆزینەوە و ئاشکراکردنی عەقڵی و تیۆری کۆمۆنیستەکان نییە. ئەمەش ئاستی گەشەی بزووتنەوەی کۆمۆنیزمی کرێکاری وەک بزووتنەوەیەکی کۆمەڵایەتی و لە پراکتیکی کۆمەڵایەتیدا نیشان دەدات. هەروەک چۆن بیمەی بێکاری، چاودێری تەندروستی، خوێندنی بێبەرامبەر، دانانی ب□ هەندێک مافی کەم تەمەن و بەساڵاچووان و بیرۆکەی دەوڵەتی خۆشگوزەرانی بەگشتی لە کۆتاییدا دەرئەنجام و ڕەنگدانەوەی پێشکەوتنی پراکتیکی بزووتنەوەی کۆمۆنیزمی کرێکارییە (لەوانەش سەرکەوتنی ش□□ش□ی ئۆکتۆبەر)، هەڵوێستی ئێستای بزووتنەوەکە دژی سزای لەسێدارەدان هەروەها دەرئەنجامێکی دیکەی ئەم پێشکەوتنانە. ئه مڕۆ ته واوی فه رهه نگی گشتی و شارستانیی- و له ڕاستیدا ئاستی گه شه و گه شه و هەڵدانی خه باتی چینایه تی له ناو کۆمه ڵگادا – گه یشتووه ته ئاستێک که ئێعدام بۆته شتێکی نامرۆڤانه و قبووڵ نه کراو له بیروڕای گشتیدا، بزوتنه وه یه کی فراوانی کۆمه ڵایه تی- سیاسی دژی لەسێدارەدان هەیە، و لە نزیکەی ٥٠٪ی وڵاتانی جیهان لەسێدارەدان قەدەغەیە. لە چوارچێوەی هەلومەرجی کۆمەڵایەتی- مێژوویی گشتی لەم جۆرەدایە کە بزووتنەوەی کۆمۆنیزمی کرێکاری ئاڵای بەرەنگاربوونەوەی لەسێدارەدانی بەرزکردۆتەوە. هیچ کام لەم مەرجانە لە سەردەمی شۆڕشی ئۆکتۆبەردا نەبوون. و هەر بۆیەش بە پشت بەستن بە داتاکانی ئەم قۆناغە، بۆمان نییە حوکم لەسەر بەلشەفییەکان و سەرکردە و چالاکانی کۆمۆنیستەکان لە سەردەمی شۆڕشی ئۆکتۆبەردا بدەین. هەڵسەنگاندن و حوکمدانی یاسایی ئەخلاقی بۆ کەسایەتییە مێژووییەکان لەسەر بنەمای پێوەر و تێڕوانینەکانی

ئەمڕۆمان شتێکی بێمانا و زەینییە. لە دادگای مێژوودا، ناکرێ داواکاری گشتی لە نەوەی ئەمڕۆ و تۆمەتبار لە نەوەی چەندێک پێش ئێستا بێت. کەمترین مەرج بۆ ویژدان و دادپەروەری لە دادگایەکی لەو جۆرەدا، تاواناسی و حوکمدانی ئەخلاقی و یاساییە لەسەر بنەمای تێڕوانینی گشتی و پێوەر و بەهاکانی شارستانیەتی مرۆڤایەتی لە هەمان قۆناغدا. پێشکەوتووترینی ئەم پێوەر و بەهایانە دەبێ وەک پێوەرێک بەکاربهێنرێت، بەڵام “پێشکەوتووترین” لە قۆناغی کاتی تاوانەکەدا نەک ئەمڕۆ.

*موزیک□کان(<موزیکها> مەبەست لە جوتیارە دەوڵەمەندو نەخویندەوارە دژە شۆڕشەکانە کە بەروبومەکانیان دەشاردەوەو نەیاندەخستە بەردەستی خەڵک).وەرگێڕ

هێرشی ئایدیۆلۆژی لە شێوەی حوکمدانی یاسایی- ئەخلاقیدا

خۆی ڕەخنەگرتن و هێرشکردنە سەر لینین و حوکمدانی یاسایی- ئەخلاقیی ئەو بەهۆکاری ئەوەی کە سیاسەتەکانی ل□ بەرانبەر دژە ش□□ش□دا لە سەردەمی تیرۆری سووردا، بە تەواوی ئایدیۆلۆژی و کینەلەدڵانەیە. ڕەگ و هۆکاری ئەم جۆرە ڕەخنەیە لە ڕاستیدا بە تەواوی پێچەوانەی ئەو شتەیە کە وا پیشان دەدرێت کەئینسان دۆستی و ئازادیخوازی و شۆڕشگ□□ی□ی قووڵی لینینە لە دژی بۆرژوازی و حکومەتە بۆرژوازییەکان. “تاوان”ەکەی لینین، ڕاگەیاندنی هەموو ڕۆوی چەکەکانتان بکەنە دەوڵەتی خۆیی لە دڵی جەنگی جیهانی یەکەمدا. گوناهی ئەو ڕاگەیاندنی “هەموو دەسەڵاتێک بۆ شوراکان” و لە سەرووی هەموو شتێکەوە، تاوانی گەورەیی ئەو، کارکردن بوو بەم دروشم و سیاسەتانەی لە بنکەی کۆنەپەرستی ئەوروپای سەرەتای سەدەی بیستدا. هێرش بۆ سەر لینین بە تەواوی سیاسی-ئایدیۆلۆژییە و ئەخلاقی-یاسایی نییە. تیرۆری سوور و ئێعدامەکان لە کاتی شەڕی ناوخۆدا تیشکی دەخرێنە سەر (بەبێ لەبەرچاوگرتنی بارودۆخی شەڕی ناوخۆ وەک سیاسەتی حکومەتێکی دامەزراو و تەقلیدی) بۆ گەیشتن بە “نادروستی و هەڵەی” لینین و بەلشەفییەکان لە ڕێکخستنی شۆڕش و ڕاپەڕیندا . بۆ ئەوەی بە بنەمای بەردەوامی کۆنەپەرستی جیهانی بەرجەستەبکەنەوە کە”هەموو شۆڕشێک بەرەو دیکتاتۆریەت دەڕوات” و “ڕەگی تاوان لە خودی شۆڕشدایە”. لەم ڕاگەیاندنی قەدەغەکردن و مۆڵەت پێنەدانەی شۆڕشدا، کە بە ڕاشکاوی لەلایەن هێز و مەیلە بۆرژوازی و دژە شۆڕشگێڕەکانەوە بە ڕاشکاوی باسکراوە، بزووتنەوە چەپە غەیرە کرێکاریەکان (لە بلیخانۆف و کاوتسکی و مەنشەفیکەکانەوە تا دەگاتە سۆسیال دیموکراتەکان و “مارکسیزم”ی ئەکادیمی ئەوروپای ئەمڕۆ)) ش بە تیۆری□ دروستکراوە نیمچە مارکسیەکانیان سەبارەت بە بارودۆخی نیمچە فیۆداڵی ڕووسیا و جووتیاری بوونی کۆمەڵگە و دواکەوتوویی

پیشەسازی ڕووسیا و نائامادەیی چینی کرێکار و هتد هاوبەش و هاوڕان. لە هەر حاڵەتێکدا کێشەکە لە بناغەی سیاسیدایە کە فۆرمێکی یاسایی- ئەخلاقی وەرگرتووە.

ڕاستییەکە ئەوەیە کە سەرقاڵبوون و خەمی حوکمدانی یاسایی و ئەخلاقی کەسایەتییە مێژوویییەکان ناگاتە لینین و بەلشەفییەکان. ئەگەر کەسێک بیەوێت لیستێکی دادپەروەرانە و بێلایەنانەی تۆمەتباران لە سەد ساڵەی ڕابردووی مێژوودا بنووسێت، هەروەها لیستی ئازادیخوازترین و مرۆڤدۆستترین سەرکردەکانیش بنووسێت، ئەوا دەگاتە ئەنجامی پێچەوانەی لیستە ئاساییەکانی میدیا و مێژوونووسە فەرمییەکان و ئەو جۆرە ڕەخنەگرانە لە لینین. ئەگەر ڕاستییەکان پێوەر بن، ئەوا کەسانی وەک ترومان کە بە بۆردومانی ئەتۆمی هیرۆشیما و ناگازاکی سەدان هەزار پیاو، ژن، منداڵ، پیر و گەنجی کوشت، لە سەرووی لیستی تاوانبارانی مێژوودا دەبن، و کەسێکی وەک لینین کە هەرلە شەوی یەکەمەوە دژی ئەمە تاوانە جیهانییەی بۆرژوازی، شەڕی ڕادەگەیەنێت، کرێکارانی جیهان ئاگادار و کۆدەکاتەوە، بە دروشمی کۆتاییهێنان بە شەڕ شۆڕشێک بەرەو سەرکەوتن دەبگەیەنێت، لە پێشی پێشەوەی ئازادیخوازترین سەرکردەکانی جیهاندا دەوەستێت. ئه مەڕ ئه م لیستانه سەرەوخوارن چونکه ته واوی جیهانی سه ڕمایه داری به هه موو به ها و پێوه رەکانییەوە سەروخوارە .

ڕۆڵ و شوێنی ڕاستەقینەی لینین لە مێژوودا

ئەگەر کەسێک بیەوێت بە کەمێک دادپەروەری و بێلایەنییەوە حوکم بدات، بێ گومان دەگاتە ئەو ئەنجامەی کە
لینین ئازادیخوازترین و پێشکەوتنخوازترین سەرکردەی سیاسی جیهانە لە سەردەمی خۆیدا – و لە سەد ساڵەی ڕابردوودا.

کارنامەی لینین جاچ وەک ئەپۆزسیۆنێکی شۆڕشگێڕانەی یەکێک لە کۆنەپەرستانەترین ڕژێم و حکومەتەکانی ئەو قۆناغە، یان وەک سەرۆکی حکومەتی بەلشەفیک لە دوای ڕاپەڕینی ئۆکتۆبەر – و بنەمای ڕەخنەکانی لینین بە ڕواڵەت دەگەڕێتەوە بۆ ئەم قۆناغە – ئینسانەستی و ئازادیخوازی قووڵی نیشانداوە. لینین تاکە سەرکردەی سیاسییە لە تەواوی مێژوودا کە ئاڕای "هەڵگێڕانەوەی لولەی تفەنگەکان بە حکومەتی ناوخۆیی" لە دژی شەڕەکەی "نەتەوەیی-نیشتمانی"دا بەرزکردەتەوە، ئامانج و ناوەڕۆکی ڕاستەقینەی شەڕی حکومەتە بۆرژوازییەکان بە دابەشبوونی جیهان لە بەردەم چاوی کرێکاران و جەماوەرێکدا.کە لە هەموو وڵاتێکدا بووەتە گۆشتی بەردەم تۆپی حکومەتە بۆرژوازییەکان و داوایان لەدەکات حکومەتەکەی

خۆیان بڕوخێنن. ئەم هەڵوێست و نزیکبوونەوە لە شەڕ، کە لەسەرئەو بنەمایە لینین حیساباتی خۆی و بزووتنەوەی کۆمەنیستی سەردەمەکەی لە ئەنتەرناسیۆنالی دووەم جیا دەکاتەوە، تایبەتمەندی سەرەکی جیاکەرەوەی لینین و لینینیزم لە پێشەنگ ترین و پێشکەوتنخوازترین هێزە سیاسییەکان، نەک تەنها هەموو لیبراڵەکان و پاسیفیستەکان و پێشکەوتنخوازترین حزب و بزووتنەوە بۆرژوازییەکان، بەڵکو تەنانەت سۆسیال دیموکراسی و کەسایەتی و ئەولایەنانەش کە خۆیان بە مارکسیست دەزانی و پاڵپشتی حکومەتەکەی خۆیان دەکرد. ئەو هێزانەی کە لینین بە سۆسیال شۆڤێنی ست ناویان دەبات. ڕاگرتنی دەستبەجێی شەڕ دروشم و داواکارییەکی بنەڕەتی شۆڕشی ئۆکتۆبەرە. لینین دوای گەیشتن بە دەسەڵاتی خۆی، دەستبەجێ و بێ مەرج و تاکلایەنە شەڕەکە ڕادەگرێت و ڕووسیا لە شەڕ دەکشێنێتەوە و ڕێگە نادات کرێکاران و جووتیاران و جەماوەری خەڵکی ڕووسیا بەردەوام بن لە بوونە قوربانیی یەکێک لە جەنگە تاوانکارییەکانی ئەو چینە دەسەڵاتدارەکان.

ئەم هەڵوێست و ئەدای دژە ناسیۆنالیستییە لە دژی شەڕێکدا، بە درێژایی مێژوو و تا ئەمڕۆش لە ڕووی قووڵایی و ناوەڕۆکەکەی پێشکەوتنخوازانە و مرۆڤدۆستانەوە، بێ وێنەیە لە مێژووی هاوچەرخدا، هەمیشە ناسیۆنالیزم نەک تەنها بە حکومەتەکان بەڵکو بە پێشکەوتنخوازترین هێزە سیاسییەکانیش بە بەها و پێوەرێکی ئەرێنی دادەنێت. هێشتا لە سیاسەتی زۆرێک لەو هێزانەی کە خۆیان بە چەپ و مارکسیست دەزانن – نموونەی حیزبی تودە و شەریکەکانی – نیشتمانپەروەر و بەرژەوەندی و ئامانجی نەتەوەیی جێگای بەرجەستەیان هەیە. بەتایبەت لە هەلومەرجی شەڕ و “هێرشی بێگانە”دا، ئەم نیشتمانپەروەرییە دووبارە دەبێتەوە و چەندین جار چڕتر دەبێتەوە. دوایین نموونەی پەیوەست بە دۆخی سیاسی ئێران، هەڕەشەی شەڕ و هێرشی سەربازیی ئەمریکا و هاوپەیمانەکانییەتی. لەگەڵ هەر هەڕەشەیەک و زیادبوونی ئەگەرەکانی هێرشی ئەمریکا، زۆربەی هێزە ئۆپۆزسیۆنەکان، لە پاشایەتییە “دژە بێگانە”وە تا چەپی ناکرێکاری “دژە ئیمپریالیست”، ئەگەر بەتەواوەتی لەپێنا ڕژێمدا نەوەستن بە بەرگریکردن لە یەکپارچەیی خاکەکەی ، لە هەر حاڵەتێکدا دروشمی ڕووخاندن و بەرەنگاربوونەوەی حکومەتی ئیسلامی تا کاتێکی تر دەخەنە لاوە. لە ئێران و لە هەموو وڵاتان، بەرگری لە حکومەتی ناوخۆ لە بەرامبەر “هێرشی دەرەکی” بە بەها و پرەنسیپێکی پیرۆز و پێشێلنەکراو دادەنرێت. لینین تاکە سەرکردە و دەوڵەتمەدارێکی شۆڕشگێڕە کە ئەم تابۆ دژە ئینسانییەی شکاند و لە دژی جەنگی جیهانی یەکەمدا فەرمانی دا بەرگری لە حکومەتەکەی خۆی

نەکات، یان تەنانەت لە کاتی شەڕدا بە دوو شێوە مامەڵە لەگەڵ حکومەتدا بکات، بەڵکو بە ئەوەی فەرمان بە دروشم و سیاسەتی هەموو تفەنگەکان بەلای دەوڵەتی خۆیی دەکات.و لەسەرئەوە کار دەکات. ئەمە یەکێکە لە دیارترین سیاسەت و کردارەکانی بزووتنەوەی کۆمۆنیستیە لە تەواوی ژیانیدا و خاڵێکی بەرزی ناوازەیە لە مێژووی شارستانیەتی مرۆڤایەتیدا.
کارەکی تری لینین کە لە ڕووی مرۆڤدۆستی و ئازادیخوازییەوە بە هاوتایە، ڕزگارکردنی هەموو وڵاتانی کۆلۆنیالیزم و نیمچە کۆلۆنیالیزمی ئیمپراتۆریەتی تزارییە لە دوای سەرکەوتنی ڕاپەڕینی ئۆکتۆبەر. دوای پەیمانی ئاشتیی برێست لیتۆڤسک لەگەڵ ئەڵمانیا، حکومەتی شۆڕشگێڕی بەلشەفییەکان هەموو داواکارییە خاکی و داراییەکانی ڕووسیای تزاری لەسەر وڵاتانی ژێر کاریگەریی خۆی بە وەک هەر نەبووبن ڕاگەیاند و هێزە سەربازییەکانی ڕووسیای لە ناوچەکانی ژێر کاریگەریی خۆی کشاندەوە. حکومەتی بەلشەفییەکان هەر کە گەیشتە دەسەڵات، سەربەخۆیی فینلاند، پۆڵەندا، ئیستۆنیا، ئۆکرانیا، لاتڤیا و لیتوانیا ڕادەگەیەنێت. جگە لەوەش بە پێی خواست و پێشنیارەکانی بەلشەفییەکان، لە یەکێک لە بڕگەکانی پەیمانی برێست لیتۆڤسکدا، ڕاگەیەندراوە کە حکومەتی نوێی بەلشەفیکی ڕووسیا و ئەڵمانیا و ئیمپراتۆریەتی عوسمانی وڵاتانی ئێران وئەفغانستان سەربەخۆیە. بەگومان ئەڵمانییەکان و عوسمانییەکان بە دەسەزی ئەم پەیماننامەیە نەمانەوە و تەنیا دوای دۆڕانی شەڕەکە، بە ناچاری ناوچەکانی نفوزی خۆیان لەدەستدا. بەڵام ڕاگەیاندنی سەربەخۆیی کۆلۆنییەکانی تزاری و دەستبەجێ کشانەوەی هێزەکان و پێدانی هەموو داواکارییەکانی حکومەتی تزاری لەم وڵاتانە، یەکێکە لە یەکەم کارەکانی حکومەتی بەلشەفییەکان. شۆڕشی ئۆکتۆبەر لە نێوان شتەکانی تردا کۆتایی بە کاریگەرییە درێژخایەنەکانی ڕووسیا لەسەر ئێران لە سەردەمی قاجاردا دەهێنێت (ئەم بۆشاییە دەستبەجێ لەلایەن ئیمپراتۆریەتی بەریتانیا کە ڕکابەری کۆنی ڕووسیایە لە ناوچەکەدا پڕدەکرێتەوە). لە ئێران بەشێک لە هێزە تزارییەکان پابەند نین بە فەرمانی چۆڵکردنی بەلشەفییەکان و دەچنە ناو هێزەکانی سوپای سپی و سوپای بەریتانیا کە دژی حکومەتی بەلشەفییەکان کاردەکەن. بەڵام تەنانەت لەشکرکێشی سەربازیی هێزی دژە شۆڕشی ناوخۆیی و جیهانیش، وا ناکات حکومەتی بەلشەفییەکان بە ساتێک دوودڵ بێت لە هەڵوەشاندنەوەی سیاسەتە کۆلۆنیالیزمەکانی ڕووسیای تزاری.

هیچ سەرکردەیەکی سیاسی لە جیهاندا، چ لە قۆناغی پێش ڕاپەڕینی ئۆکتۆبەر یان لە قۆناغی دوای ڕاپەڕین و تا ئەمڕۆ، هەنگاوێکی

تەنانەت هاوشێوەی ئەم نمایش□ ش□ش□گ□□انەی بەلشەفییەکانی نەناوە. تا ئێستا هیچ دەسەڵاتێکی کۆلۆنیالیستی و ئیمپریالیستی دەستبەرداری بڕیار و ئیرادەی خۆی نەبووە لە کۆلۆنی و ناوچەکانی ژێر کاریگەریی خۆیەوە. ڕاگەیاندنی سەربەخۆیی ناوچەکانی ژێر کاریگەری ڕووسیا دەستکەوتێکی ناوازەی شۆڕشی بەلشەفیکی بە ڕابەرایەتی لینین و وەک خال□ی پرشنگدار لە مێژووی جیهاندا دەمێنێتەوە.

دەستکەوتێکی دیکەی شۆڕشی بەلشەفییەکان بریتییە لە هەڵوەشاندنەوەی هەڵاواردن لە دژی ژنان و پێدانی هەمەلایەنەترین ئازادییەکان بە بەراورد لەگەڵ پێشکەوتووترین وڵاتانی جیهان لەو سەردەمەدا بە نیوەی دانیشتوانی دواکەوتووترین وڵاتی ئەوروپی. زۆرێک لە مافەکانی ژنان بە تایبەت لەوان مافی هەڵبژاردن و خۆکاندیدکردن، لە دوای شۆڕشی ئۆکتۆبەر و لە ئەنجامدا لە وڵاتانی دیکەدا، لەوانەش وڵاتانی پیشەسازیی ڕۆژئاوا، دانانیان پ□درانرا. سەبارەت بە مافەکانی کرێکاران و خۆشگوزەرانی و خزمەتگوزارییە کۆمەڵایەتییەکان، دەستووری س□قی□ت و سیاسەتەکانی بۆ ماوەیەکی زۆر ئیلهامبەخش بوو بۆ بزووتنەوەی کرێکاری و ناڕەزایەتیی مافخوازانەی خەڵکی جیهان و فاکتەری پاشەکشەپێکردن و ناچارکردنی حکومەتە بۆرژوازییەکان بوو بۆ ملدان بە زۆرێک لەم داواکارییە ڕەوایانە.

بۆ تێگەیشتن لە ڕۆڵی لینین و کاریگەرییەکەی لە مێژوودا، پ□و□یستە هەموو ئەم ڕاستیانە لەبەرچاو بگیرێن. سنووردارکردنی لینین و لینینیزم لە سەردەمی شەڕی ناوخۆ و تیرۆری سووردا، ئەگەر بەهۆی م□□□□□ی ئاید□ل□ژی و لایەنگریانەی بۆرژوازی و کۆنەپەرستی جیهانییەوە نەبێت، لە باشترین حال□□تدا نیشانەی ڕووکەشی و تەسکبینییە. تەنیا بەسە یەک لەو کردەو سیاسەتانەی لینین و بەلشەفیکەکان بەراورد بکەین لەگەڵ تۆماری لیب□□□ترین حکومەت و سەرکردە بۆرژوازییەکان لە سەد ساڵی ڕابردوودا بۆ ئاشکراکردنی بێهودەیی هێرشە ئایدۆلۆژییەکانی ڕاست بۆ سەر لینین و لینینیزم.

ڕەخنەی کۆمۆنیستی لە ئەزموونی س□قی□ت

ڕەخنەی کۆمۆنیستی، واتە ڕەخنەی ڕاستەقینە، دەچێتە ڕیشە و ئاماژە بە هۆکارە ڕاستەقینەکانی کێشەکان دەکات. بۆچی شۆڕشی ئۆکتۆبەر شکستی هێنا؟ هۆکاری ئابوری و سیاسی شکستی ئەزمونی س□قی□ت چین و □□□□ی حزب و کەسایەتییەکان لەم کارەدا چییە؟ چ وانەیەک لەم ئەزموونە وەردەگیرێت و چۆن دەتوانرێت ڕێگری لە دوبارە بوونەوەی ئەو ئەزموونە بگرین؟

کلیلی مەسەلەکە ڕەخنەیەکی قوڵە و بنەڕەتییە لە هەلومەرجی کۆمەڵایەتی و سیاسیە و تەنیا لەسەر بنەمای ڕەخنەیەکی لەو جۆرە، کە دەتوانرێت پێداچوونەوە بە ئەدای حزب و کەسایەتییەکانش و ڕەخنەی بکرێت. مارکس لە کتێبی "پێشەکی بە ڕەخنەی ئابووری سیاسی" دەڵێت:

"ئەوە هۆشیاری مرۆڤەکان نییە کە چۆنیەتی بوونیان دیاری دەکات، بەڵکو چۆنایەتی بوونی کۆمەڵایەتییەکەیانە کە هۆشیارییەکەیان دیاری دەکات. لە قۆناغێکدا لە پرۆسەی گەشەسەندنی کۆمەڵگە، هێزە بەرهەمهێنەرە ماددییەکانی ئەو سەردەمە لەگەڵ پەیوەندی بەرهەمهێنان یان خاوەندارێتیدا (کە تەنها زاراوەیەکی یاساییە بۆ دەربڕینی هەمان پەیوەندییەکانی بەرهەمهێنان) بوونی کە تا ئەو کاتە چوارچێوەیەکی بۆ کارکردنی ئەم هێزانە دابین دەکرد، تووشی دژایەتی دەبنەوە و ئەم پەیوەندیانە لە فۆرمەکانی گەشەکردنی هێزە بەرهەمهێنەرەکانەوە دەگۆڕدرێن بۆ کۆت لەسەر دەست و پێیەکانیاندا. ئەوکات سەردەمی شۆڕشی کۆمەڵایەتی دێت...، هەربەجۆرە کەس لەسەر بنەمای ئەوەی لەبارەی خۆیەوە دەیڵێت، حوکم نادرێت، قۆناغێکی وەها پەرەسەندن لەسەر بنەمای هۆشیاری خودی ئەم قۆناغە ناتوانرێت حوکم بدرێت، بەڵکو بە پێچەوانەوە ئەم هۆشیارییە دەبێت لەسەر بنەمای دژایەتییەکانی ژیانی ماددی، لەسەر بنەمای ئەوململانەی نێوان هێزە بەرهەمهێنەرە کۆمەڵایەتییەکان و پەیوەندییەکانی.بەرهەمهێنان هەیە، ڕوون بکرێتەوە".

بە واتایەکی تر، هۆشیاری مرۆڤەکان لە هەموو قۆناغێکی مێژوویدا، ڕەنگدانەوەی بارودۆخی ئابووری و کۆمەڵایەتی ئەو قۆناغەیە. وە بۆ ناسینەوە و ڕەخنەگرتن لە بیروباوەڕ و ڕۆشنبیری لە هەر قۆناغێکدا، پێویستە لێکۆڵینەوە لە بارودۆخی ئابووری و کۆمەڵایەتی ئەو قۆناغە بکرێت.

ئەم ئاماژەیە بە هەلومەرجی ئابووری، پایەی تێڕوانینی مارکسیستییە – و هەر تیۆرێک کە بیەوێت بە قووڵی لە کۆمەڵگا مرۆییەکان تێبگات- و واقیعی گۆڕانکارییە بەرچاو وزەینینیەکان لە مێژووی کۆمەڵگا مرۆییەکاندا ڕوون دەکاتەوە. بەڵام ئەم جەختکردنەوە لەسەر هەلومەرجی کۆمەڵایەتی و ئابووری بە مانای ئەوە نییە کە بە پاسیڤ و کارتێکراو بزانین یان بە بێ بەرهەم و سەیرکردنی ڕۆڵی حزب و کەسایەتییە سیاسییەکان نیە. پایەیەکی تری مارکسیزم بریتییە لە باوەڕبوون بە ڕۆڵی دیاریکەری پراکتیکی مرۆڤ، ئەدای حزب و کەسایەتی و بزووتنەوە و هتد، لە داڕشتنی مێژوودا. ئەم دوو پایە – بە دیاریکردنی هەلومەرجەکان و ڕۆڵی پراکتیکی ئینسان – دوو

جەمسەری دژ بەیەک نین، بەڵکو دوو لایەنی تەواوکەری یەکترن. پراکتیکی شۆڕشگێڕانەی مرۆڤ لە بەرامبەردا ڕۆڵی هەیە لە داڕشتنی بارودۆخی کۆمەڵایەتیدا و جەختکردنەوە لەسەر ئەم ڕاستییە تایبەتمەندییەکی جیاکەرەوەی تیۆری مارکسە لە ماتریالیزمی میکانیکی:

دەڵێت: ڕێبازی ماتریالیستی رازی بە گۆڕانی هەلومەرج و پەروەردە لەبیری دەچێت کە هەلومەرجەکان لە لایەن مرۆڤەکانەوە دەگۆڕدرێن و فێرکردنی خودی فێرکارەکە جەوهەرییە. بۆیە ئەم میتۆدە دەبێت کۆمەڵگا بە دوو بەش دابەش بکات، کە یەکێکیان لە کۆمەڵگە باڵاترە. بەراوردکردنی گۆڕانی هەلومەرجەکان بە گۆڕینی چالاکیی مرۆڤ یان خۆگۆڕین، تەنیا دەتوانرێت وەک پراکتیکێکی شۆڕشگێڕانە سەیر بکرێت و بە شێوەیەکی عەقڵانی لێی تێبگەین.

(تێزی مارکس سەبارەت بە فۆیەرباخ، تێزی سێیەم)

بە واتایەکی تر هەلومەرجی کۆمەڵایەتی هۆشیاری دیاری دەکات، بەڵام خاڵی گرنگ ئەوەیە کە هەلومەرجی کۆمەڵایەتی لە بەرامبەردا بەرهەمی پراکتیکی شۆڕشگێڕانەی مرۆڤە. ئەم پراکتیزەیە بابەتێکی کۆمەڵایەتییە، لە ڕاستیدا لە شێوەی چالاکی کۆمەڵایەتی و خەباتی چین و جەماوەری خەڵکدا دەردەکەوێت کاتێک "سەردەمی شۆڕشی کۆمەڵایەتی دێت" و ڕۆڵێکی یەکلاکەرەوە دەگێڕن لەو پێشهاتانەدا، بەتایبەت حزب و کەسایەتییەکان لە شۆڕش و بزووتنەوەکاندا.

لە باسە تایبەتەکەماندا سەبارەت بە شۆڕشی ئۆکتۆبەر، پێویستە بەتەواوی بە هەمان میتۆد لە پرسەکە نزیک ببینەوە. پێش هەموو شتێک و لە ئاستێکی بنەڕەتیدا، سۆسیال دیموکراسی ڕووسیا لە سەرەتای سەدەی بیستەمدا و بە تایبەتی لینین و بەلشەفیکەکان، هەڵگر و هۆکاری و بەرجەستەی ئینسانی شۆڕشی کۆمەڵایەتین کە سەردەمەکەی هاتووە. بەم مانایە لینینیزم بەرجەستەکردنی ئەگەری شۆڕشی سۆسیالیستی و ڕۆڵی ئیرادەی ئینسانەکانە لە بەدیهێنانی ئەم شۆڕشەدا. لینینیزم بەرجەستەکردنی "ماتریالیزمی پراکتیکی"یە.

بۆچوون و پراکتیکەکانی لینین و بەلشەفیکان بە تەواوی لە خاڵی پێچەوانەی ڕەوتی مەنشەفیکان و بەگشتی ئەنتەرناسیۆنالی دووهەمە، کە هەموو شتێک لە ڕوانگەیەکی دیاریکراو و پەرەسەندنخوازییەوە ئاماژە بە گەشەی هێزە بەرهەمهێنەرەکان دەکات. لە ڕووی فەلسەفییەوە ئەم ڕوانگە ئەلۆسیۆنیستییە (اولوسیونیستی) نوێنەرایەتی ماتریالیزمی میکانیکی فۆیەرباخ دەکات و لە ڕوانگەی سیاسی و چینایەتییەوە نوێنەرایەتی تەسلیم و ڕادەستکردنی دەسەڵاتی سیاسی دەکات بە بۆرژوازی. جگە لەوەش، مەنشەڤیزم لە ڕاستیدا لە

سەردەمی شۆڕشی ئۆکتۆبەردا پشتگیری لە حکومەتی کاتی کێرێنسکی دەکرد. ئێستاش ئەو تیۆرییەی کە لە نائامادەیی بارودۆخی ئابووری و کۆمەڵایەتی و دواکەوتوویی ڕووسیا و هتد، بەدوای هۆکارەکانی شکستی شۆڕشی ئۆکتۆبەردا دەگەڕێت، لە ڕاستیدا نوێنەری ئەمڕۆیی ئەم مەیل ڕەوتە و ئایدۆلۆژیای مەنشەفیکییە.

ڕەخنەی کۆمۆنیزمی کرێکاری لە ئەزموونی سۆڤیەت پێش هەموو شتێک ڕەخنەیە لەم ئایدۆلۆژیای مەنشەڤیکییە. بە بڕوای من، لە بنەڕەتدا، بە دوورکەوتنەوە لە ڕەخنەی قووڵی مەنشەڤیزم (و مەیلی ئینتەرناسیۆنالی دووهەم کە لینین لە ژێر ناوی سۆشیال-شۆڤێنیزمدا ڕەخنەی لێدەگرێت)، دەتوانین بگەینە تێگەیشتنێکی ڕاستەقینە لە ئەزموونی سۆڤیەت و هۆکارەکانی شکستی . وە لەم لێکۆڵینەوەیەدا، داننان بە بزووتنەوە چینایەتییەکان لە ڕووسیا لەو سەردەمەدا ڕۆڵێکی سەرەکی هەیە.

زیادکردنێکی گرنگی مەنسوور حیکمەت بۆ مارکسیزم ئەوەیە کە ململانێی چینایەتی لە ڕێگەی بەریەککەوتنی نێوان بزووتنەوە چینایەتییە جیاوازەکان لە هەر قۆناغێکدا دەردەکەوێت. حیزب و کەسایەتیەکان بە شێوەیەکی ڕاستەوخۆ و ناڕاستەوخۆ پەیوەست نین بە چینەکانەوە، بەڵکو لە ڕێگەی هەندێک بزووتنەوەی کۆمەڵایەتییەوە نوێنەرایەتی ئامانج و بەرژەوەندی چینایەتی دەکەن. وە دەرئەنجامێکی گرنگی ئەم تیۆریە، کە بەڕای من دەبێ ناوی بنێین “تیۆری بزووتنەوەی خەباتی چینایەتی”، ئەوەیە کە لە بنەڕەتدا ئەوەی لە مێژووی بزووتنەوەی کۆمۆنیستیدا وەک لادانێکی تیۆری یان پێداچوونەوەگەرایی تێگەیشتووە، جگە لە بۆچوونەکان، سیاسەتەکان و کارکردی بزووتنەوە چینایەتییەکانی دیکە لە ژێر ناوی کۆمۆنیزمدا شتێکی تر نیە. بۆ نموونە ماویزم تیۆری بزووتنه وه ی دژه کۆلۆنیالیزم و دژه فیۆداڵی چاینەیە ، که جگه له سه ڕبه خۆیی و به پیشه سازی کردنی چین هیچ ئامانجێکی تری نییه (و لەژێر ئەو ناوەشدا سەرکه وتووه). سۆسیال دیموکراسی و چریکیزم، کۆمۆنیزمی ڕووسی و لقەکانی تری کۆمۆنیزمی ناکرێکاری (کە بە گشتی یەکتر تۆمەتبار دەکەن بە ڕیڤیزیۆنیزم) لە کۆتاییدا بەرهەم و ڕەنگدانەوەی بزووتنەوەی چینەکانەکانی تر و بە گەیشتن بە ئامانجیترین جگە لە سۆسیالیزم. (بۆ خوێندنەوەی زیاتر لەسەر ئەم بابەتە بڕوانە “جیاوازییەکانمان” لە نووسینی مەنسور حیکمەت).

پێویستە بە هەمان میتۆد و هەڵوێست پێداچوونەوە بە ئەزموونی سۆڤیەت بکرێت. لە ڕووسیا لەو سەردەمەدا دوو بزووتنەوەی

کۆمەڵایەتی بە دوو ئامانجی جیاواز و ئایدیالی چینایەتی لە دژی حکومەتی تزاری چالاک بوون. یەکێکیان بزووتنەوەی کۆمۆنیستی (یان سۆسیال دیموکراسی وەک ئەو سەردەمە پێی دەگوترا) کە بە ڕزگاری چینی کرێکار و سۆسیالیزم خەباتی کرد و ئەوی دیکەشیان بزووتنەوەی بۆرژوازی ڕووسییە کە گەورەیی خواز بوون، کە دەیانویست دواکەوتوویی فیۆداڵی نەهێڵن و پیشەسازیکردنی ڕووسیا (بە ئەوەی لە وڵاتانی پێشکەوتووی ئەوروپای ڕۆژئاوادا بگونجێت). ئەم دوو بزوتنەوەیە حیزب و هەڵسوڕاو و کەسایەتی تایبەت بە خۆیان هەبوو. لینین و بەلشەفیەکان نوێنەرایەتی بزووتنەوەی یەکەمیان دەکرد و حزبی کادێت و مەنشەفیکەکان سەر بە بزووتنەوەی دووەم بوون. بە واتایەکی تر، مەنشەڤیزم باڵی ڕاستی بزووتنەوەی کۆمۆنیستی نەبوو، بەڵکو باڵی چەپی بزووتنەوەی بۆرژوازی لیبڕاڵی ڕووسیا بوو. مەنشەڤیزم ئامانج و ئایدیالی نەهێشتنی دواکەوتوویی فیۆداڵی و گەشەی بەرهەمهێنان و پیشەسازی ڕووسیای لەگەڵ کادێتەکاندا هاوبەش بوو، بەو جیاوازییەی کە ئەم ئایدیاڵەی لە شێوەی دەستەواژەی چەپ و مارکسیزمدا دەربڕی. هەر لەبەر ئەم هۆکارەیە کە لە دوای شۆڕشی شوبات و دامەزراندنی پارتی کادێت مەنشەڤیزم، بە تەواوی وازی لە شۆڕش و خەباتی ڕووخان هێنا و لە ڕاستیدا ڕووبەڕووی بەلشەفیکی شۆڕشگێڕ بووەوە. ئەم بزووتنەوەی پیشەسازییە کە بنکەیەکی تاڕادەیەک گەورەی لە ڕووسیای دواکەوتوو و فیۆداڵی هەبوو، لە دوای شۆڕشی ئۆکتۆبەر شێوە و فۆڕمی کۆمۆنیزم و بەلشەفیزمی وەرگرت و وردە وردە دەستی باڵای لە حیزب و حکومەتدا بەدەستهێنا. بەم مانایە شکستی شۆڕشی ئۆکتۆبەر لە شیکاری کۆتاییدا دەرئەنجامی شکستی بزووتنەوەی کۆمۆنیستی بوو لە بزووتنەوەی ڕیفۆرمخواز و پیشەسازیی خوازی بۆرژوازی ڕووسیا. وردە وردە بیرۆکە و ئایدیالی سۆسیالیزم جێگەی خۆی بە گەشەی پیشەسازی و بەرهەمهێنانی بەرفراوان دا و حکومەتی سۆڤیەت جێگەی گرتەوە بە بیرۆکراسی حکومەتێکی سەروو خەڵکی.

بێگومان ئەم پەرەسەندنە لەسەر بنەمای لاوازی و کەموکوڕیەکانی لینین و بەلشەفیەکان و بزووتنەوەی کۆمۆنیستی بە گشتی لە سەرەتای سەدەی بیستەمدا بووە. بزووتنەوەی کۆمۆنیستی ئەو قۆناغە بە تیۆری بزووتنەوە کۆمەڵایەتییەکان و ڕووبەڕووبوونەوەی نێوانیان وەک وەسیلە و هۆکارێک بۆ ڕوودانی ناکۆکی و ململانەی چینایەتی تەیار نەبوو. وە لە ئاکامدا، لە ئاستێکی کۆمەڵایەتیدا، ڕووخساری بەلشەفیزم بە مانا و مارکسیستی و ڕاستەقینە وشەکە – واتە هەڵوەشاندنەوەی کاری بەکرێ و چەوسانەوە- و بە جیاوازی لە هەموو

جەرەکانیدا لەگەڵ سۆسیالیزمدا بە ڕادەیەکی پێویست ڕوون و شەفاف نەبوو پێشەسازیخوازی و ڕەخنەی بۆرژوازی لە تزاریزم. ڕەخنەگرتن لە مەنشەفیزم و شۆڤێنیزمی کۆمەڵایەتی وەک لادەر لە مارکسیزم و ناوهێنانی کەسانی وەک بیلیخانۆف و کاوتسکی بە لادەر و بە گشتی هەڵسەنگاندنی ئەم ڕەوت و کەسانە وەک ڕیفیزۆنیست و پێداچونەوەخواز – شتێک کە ئەمڕۆ بووەتە نەریت و ڕێگایەکی هاوبەشی لقە جۆراوجۆرەکانی چەپی ناکرێکار لە ڕەخنەگرتن لە نەیارەکانیان، ئەوە دەردەخات کە چەپەکان لەو سەردەمەدا مەیل و حزب و کەسایەتییە سیاسییەکان نەیاندەزانی و هەڵیاندەسەنگاند و بە قووڵی ڕەخنەیان لێدەگرت. ڕەخنەی لینین و بەلشەفیکەکان لە مەنشەفیزم و تەواوی بزووتنەوەی ڕیفۆرمخواز و ناسیۆنالیستەکانی ئینتەرناسیۆنالیستی دووەم هەرگیز قووڵتر نەبووەتەوە تا ئاستی ڕەخنە لە بزووتنەوەی ڕیفۆرمخوازی ناسیۆنالیستی بۆرژوازی ڕووسیا.

ئەم لاوازی و کەموکوڕییە تیۆرییەی لینین و حیزبی بەلشەفی تەنیا لە لاوازی مەعریفی سەرکردەکاندا ڕەنگ ناداتەوە بەڵکو لە لاوازی تەواوی بزووتنەوەی سۆسیالیستی چینی کرێکار وەک بزووتنەوەیەکی کۆمەڵایەتیشدا ڕەنگ دەداتەوە. بزووتنەوەی سۆسیالیستی لە ڕووسیا لە شەڕی لەگەڵ بزووتنەوەی دژە تزاری بۆرژوازی ڕووسیادا شکستی هێنا، پێش هەموو شتێک، چونکە ئەم دوژمنەی لە فۆرمی ڕاستەقینەی خۆیدا نەناسی، واتە وەک بزووتنەوەیەکی کۆمەڵایەتی. چەکدارنەبوون بەم تیۆری و تێڕوانینێکی ڕەخنەگرانە بە بزووتنەوەی ڕیفۆرمخواز و پێشەسازیخوازی ڕووسیا لاوازییەکی گرنگ بوو کە زەمینەی گەشەسەندنی ئەم مەیلەی لە حیزب و حکومەتی بەلشەفیکدا ڕەخساند. کاتێک ناکۆکی و جیاوازییە سیاسییەکانی نێوان دوو بزووتنەوەی چینایەتیی جیاواز کورتبکرێتەوە بە تێنەگەیشتن و پێداچوونەوە و لادان، لەلایەک ڕێگایەک دەکرێتەوە بە پاککردنەوەی ڕیزەکانی حیزب و حکومەت لە "هەڵگەڕاوەکان" (سیاسەتێک کە ستالین بە شێوەیەکی بەرفراوان جێبەجێ دەکرد)، و لە لایەکی دیکەوە ئایدیاڵەکان و ئامانجی سۆسیالیزم کورت دەکرێتەوە بە ئاستی گەشەی پیشەسازی و شانازی نیشتمانی سۆسیالیستی. وە ئەم دوو فاکتەرە دوو تایبەتمەندی سیاسی-تیۆری سەرمایەداری دەوڵەتی ڕووسیا بوون.

ئەم ڕووبەڕووبوونەوەیە لە نێوان دوو بزووتنەوەی چینایەتی لە سەردەمی شۆڕشی ئۆکتۆبەردا لەسەر ئەو ڕاستییە بوو کە دوای ڕووخانی تزاریزم، لە ڕووی ئابووری و کۆمەڵایەتییەوە، دەتوانرا دوو ئاسۆ و دوو ئەڵتەرناتیڤ لە ڕووسیا لەو سەردەمەدا بەدی بهێنرێت:

ئ□□ت□رناتیفی بۆرژوازی ڕیفۆرمخواز و ئەڵتەرناتیفی سۆسیالیستی.
سیستەمی ئابووری کۆمەڵایەتی کە لە یەکێتی س□قی□تدا پێکهات و دامەزرا، یەکەم بەدیل بوو لە شێوەی دووەم، واتە سەرمایەداریی دەوڵەتی لە ژێر ناوی سۆسیالیزمدا. بە بڕوای مەنسور حیکمەت، شۆڕشی ئۆکتۆبەر لە ڕووی ئەرکە ئابوورییەکانییەوە، لە جێبەجێکردنی سۆسیالیزمدا شکستی هێنا. ئابوری سەرمایەداری دەوڵەتی جێگەی ئابوری سۆسیالیستی گرتەوە و لەپاڵ ئەویشدا ئەو سەرخانە گونجاوەلەگەڵ ئەم سەرمایەداریییە، سەرکوتکردنی ئازادییەکان، دیکتاتۆری تاک حزبی، تۆتالیتاریزم و هتد، پێکهێنرا و زاڵ بوو بەسەر کۆمەڵگادا. بە واتایەکی تر پراکتیکی لینین و بەلشەفییەکان لە سەردەمی شەڕی ناوخۆدا هەرچییەک بووبێت، شکستی سۆسیالیزم و سەرهەڵدان و گەشەی سەرمایەداریی دەوڵەتی لە ڕووسیا لە دوای کۆتایی هاتنی شەڕی ناوخۆ بە ناچاری سەرخانی لێکچووی – دیکتاتۆریەتێکی تاک حزبی و تۆتالیتاریزم. لەگەڵ خۆی هێنا دەهێنێت.
لە ڕاستیدا پاشخانی نابەتیی و ڕاستەقینەی ئەوەی بە ستالینیزم و تۆتالیتاریزم دەناسرێتەوە، سەرمایەداری دەوڵەتی بوو، بەڵام هەر ئەو ڕاستییەی کە سۆسیالیزم لە ڕووسیا جێبەجێ نەکرا و سەرمایەداری دەوڵەتی توانی فۆرم و ڕواڵەتی سۆسیالیزم وەربگرێت، ئەوەمان بۆ دەردەخات کە بزووتنەوەی سۆسیالیستی بەڕادەی پێویست قووڵ و هەمەلایەنە جیاوازی خۆی لەگەڵ بزووتنەوە چینایەتییەکانی دیکەدا ڕوون نەکردۆتەوە – کە لە ڕوانگەی ئامانج و بەرژەوەندییەکانی خۆیانەوە ڕەخنەیان لە تزاریزمیش گرتووە. ئەم ڕوونکردنەوە و تیشک خستنە سەر جیاوازیانە دەبێ هەم لە ڕەهەندی تیۆری-سیاسی و بە تایبەتی لە ڕەهەندێکی بزووتنەوە و هەم لە پراکتیکی کۆمەڵایەتیدا (لە ئاستی ئامانج و بەها و نەریتە پراکتیکییە- خەباتکارانەکاندا کە بزووتنەوەیەک خۆی دەناسێت و کۆمەڵگا دەناسێت). وە ڕۆڵی حزب و کەسایەتییەکان لە هەردوو ڕەهەند□کدا یەکلاکەرەوەیە.

بە بڕوای من دوو تایبەتمەندی سەرەکی بزووتنەوەی کۆمۆنیزمی کرێکاری لە ئاستێکی بنەڕەتی ئەمڕۆدا جیاوازی خۆی لە کۆمۆنیزمە غەیرە کرێکارییەکان ئاشکرا دەکات. یەکەم تایبەتمەندی جەختکردنەوە لەسەر ئەم ڕاستییە و کێشانی ڕووخساری کۆمەڵایەتی بزووتنەوەی کۆمۆنیستی چ لە بواری تیۆری و سیاسی و بە تایبەتی لە ڕووی پراکتیکییەوە، لەسەر ئەو ڕاستییە دامەزراوە کە سۆسیالیزم جگە لە هەڵوەشاندنەوەی چەوسانەوە و کرێ گرتە هیچ مانایەکی نییە. بە واتایەکی تر ئایدیاڵ و ستراتیژی و هەروەها ئامانجی دەستبەجێ و

پراکتیکی بزووتنەوەی کۆمۆنیستی گەشەی پێشەسازی و لابردنی چاکسازییە ئابووری و کۆمەڵایەتییەکان نییە، بەڵکو هەڵوشاندنەوەی چەوسانەوە و کاری کرێ گرتەیە و هەموو ئینسانیەت، ئازادیخوازیی و یەکسانیخوازی کۆمۆنیزم لەم ڕاستییەدایە. سیمای دووهەمیش بریتییە لە ڕاگەیاندن و پابەندبوونی کردەیی لەسەر بنەمای ئەو ڕاستییەی کە بنەمای سۆسیالیزم ئینسانە و لە هیچ بارودۆخێکدا و لە هیچ قۆناغێکدا ناتوانرێت ئازادی و یەکسانی و ماف و کەرامەتی مرۆڤ پێشێل بکرێت بە بیانووی گەیشتن بە ئامانجی کۆتایی سۆسیالیزم.

ئەم هێڵە و ئاراستەکردنە کە لە بنەڕەتدا لە هەموو ئەدەبیاتی حیزبەکەماندا دەگەڕێتەوە بۆ مەنسور حیکمەت، هەر لە بەرنامەی دونیایەکی باشتر و جیاوازییەکانمانەوە تا دەگاتە باسکردنی حکومەت لە قۆناغی شۆڕشگێڕانەدا و باسەکانی بولیتینی سۆڤیەت و هتد لە هەموو بوارەکانی چالاکییدا لێکدراوەتەوە و ڕوون کراوەتەوە. و پراکتیکی حزبی، لە چالاکیی و نەخشەکاری خەباتکارانە و ڕێکخراوەیی لە بزووتنەوەی کرێکاریدا تا دەگاتە ڕێکخستنی هەڵمەت و بزووتنەوە کۆمەڵایەتییە ڕادیکاڵەکان دژی ئایین و ئیسلامی سیاسی، دژی بێمافی ژنان، دژی لەسێدارەدان و بەردبارانکردن، لە بەرگریکردن لە مافی پەنابەران، لە بەرگریکردن لە منداڵان و بەگشتی چاودێرێک بووە لە بەرامبەر هەموو ئەو جیاکاری و کوێرەوەریانەی کە بەهۆی سیستەمی سەرمایەدارییەوە دروست بووە.

ئەم تایبەتمەندییانە نیشانەی پێشکەوتنی بزووتنەوەی کۆمۆنیستین و لەم پێشکەوتنەدا ئەزموونی سۆڤیەت و شیکردنەوە و پێداچوونەوە و ڕەخنە و فێربوون لێی ڕۆڵێکی یەکلاکەرەوەی هەبووە. ئەگەر بزووتنەوەی کۆمۆنیستی سەرەتای سەدەی بیستەم، تایبەتمەندییە تیۆری و سیاسی و پراکتیکییەکانی بزووتنەوەی کۆمۆنیزمی کرێکاریی ئەمڕۆی هەبوایە، بە دڵنیاییەوە دەتوانین بڵێین شۆڕشی ئۆکتۆبەر شکستی نەدەهێنا. ئەگەر بەلشەفیەت وەک بزووتنەوەیەکی کۆمەڵایەتی دیدێکی ڕوونی بە سۆسیالیزم و سیاسەت و ڕێوشوێنە ئابوورییە پەیوەستەکانی بە بەدیهێنانی سۆسیالیزم - وەک ئەوەی لە پیشەسازیخوازی و گەشەی ئابووری و هتد جیابکرێتەوە - هەبوایە و کاریان لەسەر بکردایە، ئەوا سەرمایەداریی دەوڵەتی لە ڕووسیادا پێی نەدەگرت، و ئەگەر ئاڵای خەبات دژی لەسێدارەدان و چەوساندنەوە لە ڕیزی یەکەمی خەبات بۆ ئازادییە سیاسییە بێ مەرجەکانەوە بوایە، وە ئەگەر ڕایبگەیاندایە کە بنەمای سۆسیالیزمئینسانەو ئەم ڕاستییەی لەهەر هەنگاوێکی کردەیدا بخستایەتە بەر چاوی کۆمەڵگا ، سەرمایەداری

دەوڵەتی هەرگیز نەیدەتوانی خۆی بە سۆسیالیزم ناوبەریت و شۆڕش بەرەو شێواندن و شکست ببات. لە دۆخێکی وادا بزووتنەوەی ڕیفۆرمخوازی بۆرژوازی ڕووسیا ناچاربوو کە مل بدات بە شەڕێکی ڕووبەڕوو و ئاشکرا لەگەڵ بزووتنەوەی کۆمۆنیستیدا و تەنانەت ئەگەر لەم شەڕەشدا سەربکەوێت، ئەم سەرکەوتنە تەنیا لەگەڵ شکستی ڕوونی بزوتنەوەی کۆمۆنیستدا دەبێت و بە ناکۆکی تەواو لەگەڵ ئامانج و سیاسەتەکانی بەلشەفیزم، و نەک لە ژێر ناوی ئەودامومکین بوو. .

تێگەیشتنی کۆمۆنیستی لە دیکتاتۆریەت و ئازادی

پرسێکی سەرەکی لە پشکنینی ئەزموونی سۆڤیەت و فێربوون لێی، پرسی ئازادییە سیاسییەکانە. شکستی ئەزمونی سۆڤیەت بووە هۆی ئینکاری تەواوەتی ئازادییە سیاسییەکان (ئازادی قسەکردن، قەڵەم، ڕێکخستن، حیزب و هتد) و زاڵبوونی ماشێنێکی سەرکوتکەری حیزب-دەوڵەت لە ڕووسیا و ئەمەش لە بەرامبەردا زەمینەی بۆ توندترین هێرشی بۆرژوازی جیهانی دژی سۆسیالیزم و کۆمۆنیزم. دیکتاتۆری سەرمایەداری دەوڵەتی ڕووسیا خۆی بە سۆسیالیزم ناودەبرد و بە زمان و ڕواڵەتی مارکسی و کۆمۆنیستی خۆی ڕەوایەتی دەدا و ئەمەش لەبارترین هەلومەرجی بە حکومەتەکان و میدیاکان و ئەکادیمیستەکان و شارەزایانی بۆرژوازی جیهانی ڕەخساند کە لە گۆشەی دیموکراسی دادەدراوەوە هێرش بکەنە سەر کۆمۆنیزم و سۆسیالیزم.. هەنا کە تا ئەمڕۆش بەردەوامە.

بۆیە لە پێداچوونەوەی کۆمۆنیستی بە ئەزموونی سوریادا، مامەڵەکردن لەگەڵ پرسی ئازادییە سیاسییەکان جێگەیەکی گرنگی هەیە. سەرەتا پێویستە جەخت لەوە بکەینەوە کە بە بڕوای کۆمۆنیستەکان، ئازادی مانا و چەمکێکی زۆر بەرزترو قووڵتری هەیە لە ئازادییە سیاسی و یاساییەکان. ئازادی، پێش هەموو شتێک و لە بنەڕەتترین ئاستدا، واتە ئازادی لە زۆرەملێ و سنووردارکردنی بابەتیی ئابووری و کۆمەڵایەتی لە سیستەمی سەرمایەداری و هەموو کۆمەڵگە چینایەتییەکان، واتە لەناوبردنی کۆیلایەتی کرێ و ڕزگارکردنی ئینسان لە زەروورەتی فرۆشتنی هێزی کاری خۆی بە دابینکردنی بژێوی ژیان، واتە ڕزگاربوون لە کۆیلایەتی ئابووری و کولتووری واتە ڕزگاربوون لە هەموو جۆرە جیاکاری و نایەکسانییەک کە ڕەنگە نادات مرۆڤەکان کۆنترۆڵی ژیانی و چارەنووسی کەسی و کۆمەڵایەتی خۆیان لە دەتیاندا بێت. سۆسیالیزم بزووتنەوەیە گەڕاندنەوەی ئیرادەیە بە ئینسان و ئەم بوونە خاوەنی ئیرادەییە لە سەرەتاترین ئاستدا مەرجی مسۆگەرکردن و زامنکردنی ئازادییە سیاسی و یاساییەکانە.

خاڵی دووەم ئەوەیە کە ئازادیخوازی قووڵی بزووتنەوەی کۆمۆنیزمی کرێکاری، ڕاستەوخۆ هاوتایە لەگەڵ ڕەخنەی قووڵ و هەمەلایەنەی بزووتنەوەکەمان لە دیکتاتۆرییەت. لە ڕوانگەی ئێمەوە دیکتاتۆرییەت دەرئەنجامی تایبەتمەندی ئەخلاقی دیکتاتۆرەکان، عەقڵییەتی دواکەوتووی جەماوەری مرۆڤەکان (شوێنکەوتوان، کەسایەتی پەرستی، دیکتاتۆر قبوڵکردن، و ئەو تێزەی کە دەڵێت "ئەوە لە ئێمەیە ،هی ئێمەیە")، مێژوویی و ئابوورییە دواکەوتوویی کۆمەڵگا، کەمووکوڕی و نەبوونی نەریت و کولتووری دیموکراسی، لە کۆمەڵگە و لە ناو حیزب و ڕۆشنبیراندا نییە (قبوڵ نەکردنی بیروڕای جیاواز و " لەسەر شکستی بیرمەندانی تر ")، هتد و هتد. ئەم جۆرە سەرنجانە ڕەخنەیەکی ڕووکەش و کورتبینانەیان لە دیکتاتۆرییەت هەیە و ئازادیخوازی ئەوانیش بە هەمان شێوە ڕووکەش و کورتبینە. هەموو بزووتنەوە و حزب و تیۆریزەکردنێک بە قەد ئەوەی دەیەوێت بیگۆڕێت، بە قووڵی دەچێتە دژایەتیکردن و ڕەخنەگرتن لە بارودۆخی هەبوو و دەچێتە ناو واقیعەوە. کەسێک کە دەیەوێت گۆڕانکاری ڕووکەش و ڕواڵەتی لە بارودۆخی هەبوودا، بە سروشتی پێویستی بە شیکردنەوە و تیۆری و هەڵوێستی ڕەخنەیی هەمان ئاستی ڕووکەش و ڕواڵەتییە هەیە. بە نموونە لە بارودۆخی سیاسی ئێراندا، بزووتنەوەی نەتەوەیی- ئیسلامی هەمیشە ویستوویەتی پشکی زیاتری لە حکوومەتدا هەبێت و لە ئەنجامی دژایەتی و ڕەخنەکانی لە دیکتاتۆرییەتی ئێستا، لە "قۆرخکاری" وەلی فەقیە و فراکسیۆنێکەی لە حکومەتدا تێناپەڕێت. یان بزووتنەوەی شاخوازی و ناسیۆنالیزمی مەزنخوازی ئێرانی کە هیچ دژایەتییەکی لەگەڵ دیکتاتۆری ئیمپراتۆریدا نەبووە و نییە، هەموو ڕەخنەکانی لە کۆماری ئیسلامی نەزانی و نەخوێندەواری و ناشارەزایی و بێتوانایی بەرپرسان و ئاخوندەکانە (ئەمەش بە جیاکردنەوەی حساب بە پیاوانی ئایینی باش و عەقڵانی بەو هیوایەی کە لە سیستەمی ئیمپراتۆری داهاتوودا لقی ئایینی دەربارەکە پێکبهێنن). بێگومان ئه م جۆره دژایه تی و ڕه خنه له ڕژێمه دیکتاتۆره کان ته نیا تابەت به ئێران نییه . بەستنەوەی دیکتاتۆری بە کولتوری نەتەوەیی (کە بە تەواوی بە تێزی ڕێژەگەرایی کولتووری تیۆریزە کراوە)، بە دواکەوتوویی ئابووری و کۆمەڵایەتی (بەتایبەت لە دۆخی بەناو جیهانی سێیەم و وڵاتانی تازە پێگەیشتو) و بە تایبەتمەندی کەسیی دیکتاتۆرەکان (نموونەی هیتلەر).) ڕەوتێکی باوە لە نێوان بزووتنەوە و حزب و کەسایەتییە سیاسییەکاندا لە سەرانسەری جیهاندا.

لە بەرامبەر ئەم جۆرە بزووتنەوە و تێڕوانینانەدا، بزووتنەوەی کۆمۆنیزمی کرێکاری جەخت لەوە دەکاتەوە کە لە هەلومەرجی جیهانی

ئەمڕۆ و لە هەموو شوێنێکدا، ڕیشەی دیکتاتۆرییەت لە پێداویستییەکانی بەرهەمهێنان و بەرهەمهێنانەوەی سەرمایەدارییدایە. لە هیچ شوێنێکی جیهاندا، لە ئەمریکا و وڵاتانی دیکەی پیشەسازیی ڕۆژئاواوە تا وڵاتانی تازە پێگەیشتووی و دواکەوتوو، جەماوەری خەڵک دەسەڵاتیان لە سیاسەت و ئابووری و ژیاندا نییە، بە وردی لەبەر ئەوەی چینی سەرمایەداری لە هەموو شوێنێک حوکم دەکات و لە هەموو شوێنێکدا کۆمەڵگا کۆنترۆڵ دەکات، ئەوان ڕێکخراویان کردووە و لەسەر بنەمای قازانج و قازانج هێنان بەڕێوەدەچێت نەک پێویستی خەڵک. لە ناوەڕاستی قەیرانی سییەکانی سەدەی ڕابردوودا، هیتلەر وەک بەرجەستەکردن و نوێنەری بۆرژوازی ئەڵمانیا هاتە سەر دەسەڵات و تەواوی جەنگی جیهانی دووەم بۆ دووبارە دابەشکردنەوەی جیهان لە نێوان زلهێزە سەرمایەدارییە گەورەکانی ئەو سەردەمەدا پێکهات. بە واتایەکی تر کێشەکە پێویستی سەرمایە بوو لە ئەڵمانیا و لە وڵاتانی ڕۆژئاوا بە گشتی، نەک سیفەتی دیکتاتۆر کە بەهۆی هیتلەر و شەڕخوازی و تەماحەکانییەوە دروست بوو یان مەیلی دژە فاشیستی حکومەتە دژبەرەکانی.
دیکتاتۆری ڕووت لە وڵاتانی بەناو “جیهانی سێیەم”یشەوە سەرچاوەی گرتووە لە مەرجەکانی کارکردنی سەرمایە لە بارودۆخی ئابووری ئەو وڵاتانەدا. سەرمایەداری لەم جۆرە وڵاتانەدا بە گشتی پێویستی بە دیکتاتۆرییەکی توند هەیە بۆ ئەوەی بتوانێت قازانجی خۆی لە کێبڕکێ لەگەڵ وڵاتانی پیشەسازی پێشکەوتووتردا بپارێزێت.وەک نموونە، دیکتاتۆری سەرمایە لە ئێراندا، چ لە ئێستادا و چ لە سەردەمی پەهلەوییەکان، زۆر توندوتیژتر و سەرکوتکەرترە لە بۆ نموونە فەڕەنسا، ئینگلتەرا و وڵاتانی دیکەی ڕۆژئاوا، بەڵام ئەم جیاوازییە هیچ پەیوەندییەکی بە تایبەتمەندیی مێژوویی و کولتوورییەکان و هتد نییە. مەنسوور حیکمەت و حیزب و بزووتنەوەکەمان چالاکییەکانی دیکتاتۆرییەت لە ئێران لەگەڵ مەرجەکانی بەرهەمهێنان و بەرهەمهێنانەوەی سەرمایەداری لە هەلومەرجی تایبەتی ئابووریی سەرمایەدارییی ئێراندا ڕوون کردەوە. (بڕوانە نامیلکەی “ئەفسانەی بۆرژوازی نیشتمانی و پێشکەوتنخواز” و “بزووتنەوەی جووتیاران دوای چارەسەری ئیمپریالیستی کێشەی کشتوکاڵی” لە ماڵپەڕی مەنسوور حیکمەت (http://hekmat.public-archive.net

ئێستاش لە بنەڕەترین ئاستدا هۆکاری دیکتاتۆرییەتی کۆماری ئیسلامی – بردنە سەر دەسەڵاتی ئەم حکومەتە و پاراستنی لە دەسەڵاتدا – جگە لە مانەوەی سیاسی و ئابووریی سیستەمی سەرمایەداری لە ئێران هیچی

تر نییە.

دەرئەنجامەکی سیاسی ئەم ڕەخنە ڕادیکاڵە لە دیکتاتۆریەت، جا چ لە ئێران بێت یان لە هەر وڵاتێکی تردا، ئەوەیە کە ئازادی بە مانای هەمەلایەنە و قووڵی ڕزگاری مرۆڤ، کە لە سەرەوە ڕوون کراوەتەوە و لە کۆمەڵگایەکی وەک ئێراندا تەنانەت لە هەمان کاتدا بە مانای ئازادییە سیاسییەکان دێت ئاستێک وەک وڵاتان ڕۆژئاواییبوون تەنها بە لەناوبردنی سەرمایەداری لەم وڵاتانەدا دەکرێت. دیارە لە کۆمەڵگای ئێراندا وەدیهاتنی تەنانەت سەرەتاییترین ئازادییە سیاسییەکانیش، ئازادیی قسەکردن و چاپەمەنی، ڕێکخستن و حیزبی و هتد، بەستراوەتەوە بە سڕینەوە و لەناوبردنی سیستەمی سەرمایەدارییەوە. ئەو دیکتاتۆریەتە ڕووت و توندوتیژانەی کە کۆماری ئیسلامی مومارەسەی دەکات، بە هۆی بیروباوەڕی ئیسلامی یان تەماحی ئاخوندەکان و هتدەوە نییە، ئەم دیکتاتۆریەت لە جۆری ڕژێمە پاوانخوازە مەزهەبییەکانی سەدەکانی ناوەڕاست نییە، بەڵکو ئەم دیکتاتۆریەتە پێویستە بە کارکردنی سەرمایە لە ئێرانی ئەمڕۆدا و بە لەناوبردنی ئەم دیکتاتۆریەتە و نەک هەر گۆڕینی فۆرمی لە ئیسلامییەوە بۆ شاهانە و هتد. ئەبێت بناغەو زەمینە ئابورییەکانی لەناو ببرێت واتە سەرمایەداری تێکبشکێنرێت.

بۆیە ئەو بزووتنەوەیەی کە خەبات بۆ سڕینەوەی سیستەمی سەرمایەداری دەکات، بزووتنەوەی کۆمۆنیزمی کرێکاری، تاکە بزووتنەوەیە کە توانای دابینکردنی ئازادییەکانی هەیە، چ لە قووڵترین ئاست و چ وەک ڕزگاریخوازی و گەڕانەوەی ئیرادە بۆ مرۆڤ، و بە مانای سیاسی، یاسایی و ئازادییە مەدەنییەکان لە کۆمەڵگادا. لە ژیانی ڕاستەقینەدا و لە تیۆری و سیاسەتی کۆمۆنیستەکاندا، کە ڕەنگدانەوە و ڕوونکردنەوەی ژیانی ڕاستەقینە و ڕێگای گۆڕین و باشترکردنی، ئازادی جیا نییە لە یەکسانی، و مرۆڤەکان لە کۆمەڵگایەکدا کە لەسەر بنەمای نایەکسانی – واتە هەموو کۆمەڵگا سەرمایەدارییەکان – تەنانەت ئەگەر هەیانبێت ئازادییە سیاسییەکان لەسەر کاغەز دان بەوەدا دەنرێت کە لە ڕووی پراکتیکییەوە ئازاد نین.

دوا خاڵ کە پێویستە جەختی لەسەر بکرێتەوە بە تایبەتی لە شرۆڤەی ئەزمونی سۆڤیەتدا ئەوەیە کە ڕەخنەی قووڵ لە دیکتاتۆریەت و جەختکردنەوە لەسەر پەیوەندی نێوان یەکسانی و ئازادی بە مانای دواخستنی خەبات بۆ ئازادییە سیاسی و مەدەنییەکان لە کۆمەڵگەی ئێستادا بەدوای دەستەبەرکردنی یەکسانی و وەدیهێنانی سۆسیالیزم نییە، بەڵکو جەختە لەسەر پێویستی دەست بردن بۆ ڕەگ و ڕیشەی

بابەتیی و ئابووری دیکتاتۆریەت دەکاتەوە. لە ژێر کاریگەری هیچ هەلومەرج و پاساوێکدا، بەدیهێنانی ئازادییە سیاسییەکان و دابینکردنی ئازادیی گشتی لە هەر ئاستێکدا ناتوانرێت و نابێ بە خەبات بۆ یەکسانی و بەدیهێنانی یەکسانی ببەسترێتەوە. ئەمە هەمیشە جەختمان لەسەر خەبات بۆ ئازادی و هەموو ئازادییەک هەر ئەمڕۆ کردوەتەوە و وەک ئامانجێکی دەستبەجێ شانبەشان و وەک بەشێک لە خەبات بۆ بەدیهێنانی سۆسیالیزم هەر ئەمڕۆ و وەک ئامانجێکی دەستبەجێ جەختمان کردووەتەوە و ئەمەش تایبەتمەندییەکی کۆمۆنیزمی کرێکارییە لە جیاکردنەوەی نەک تەنها لە بزووتنەوە لیبراڵەکان.وە ڕاستڕەوەکان بەڵکو لە جۆرەها هێزی چەپی ناکرێکاری و کۆمۆنیزمە بۆرژوازییەکانیشە.
هەروەها ئەم خاڵە کۆتاییە لە ڕوانگەی میتۆدۆلۆژییەوە گرنگە و شایەنی ڕەچاوکردنە. لە میتۆدۆلۆژیای مارکسیستیدا زانینی یاساکانی مێژوو و پێشهاتە سیاسییەکان بەسوودە بۆ زانینی ڕێگای گۆڕانکاری و لەناوبردنیان. بە بڕوای مارکس نەک تەنها بۆ دروستکردن بەڵکو بۆ لەناوبردنی دیاردەیەک دەبێت یاساکانی بزانرێت. چینی کرێکار و بزووتنەوەی سۆسیالیستی دەبێت ڕێساکانی کاری سەرمایەداری بزانن بۆ ئەوەی ڕێگاکانی ڕەخنەگرتن و ڕەتکردنەوەی بزانن و جێبەجێی بکەن. بەڵام لێکدانەوەیەکی دیکە هەیە – کە لە چەپی غەیرە کرێکاریدا تەواو باو و ئاساییە – کە لە داننان و جەختکردنەوە لەسەر یاسا بابەتییەکانی کارکردنی سەرمایە و ملکەچبوون بۆیان کۆتایی دێت. ئەمە لێکدانەوەیەکی پاسیڤیستی و ئۆلێشنیستی مارکسیزمە، کە بە پێچەوانەی و لە خاڵی پێچەوانەی ماتریالیزمی پراکتیکی مارکسدا، لە یاساکانی مێژووەوە لە گەشەکردنی هێزە بەرهەمهێنەرەکان تێدەگات و هەر گۆڕانکارییەک دەسپێریت بە کارکردی یاسا بابەتییەکان.

بە گەیشتن بە ئازادی و یەکسانی و خۆشگوزەرانی – بە گەیشتن بە کۆمەڵگایەکی مرۆڤدۆستانە – پێویستە ژێرخانی ئابووری بگۆڕدرێت، بەڵام خەباتی چینایەتی خەباتێکی سیاسییە، جەمسەرگیری لە دەوری پرسە سەرخانییەکان دەکرێت و دواجار ئەرکەکە دیاری دەکرێت. لە کۆتاییدا بە بڕوای مەنسوور حیکمەت، “کلیلی گۆڕینی جیهان” گەشەی هێزی بەرهەمهێنەر و گۆڕانی ئابووری و ژێرخانی نییە، بەڵکو دەستبەسەرداگرتنی دەسەڵاتی سیاسییە، و لە پێناو دەستبەسەرداگرتنی دەسەڵاتی چینی کرێکار، یەک دەبێت لە ڕێگەی پێشەنگی بەرەنگاربوونەوەی هەموو هەڵاواردنەکان و نایەکسانی و نادادپەروەرییەکان لە کۆمەڵگەی سەرمایەداریدا، لەوانە و بە تایبەتی لە کۆمەڵگەیەکی وەک ئێراندا، وەک ئاڵای خەبات بە

ئازادییە سیاسی و مەدەنییەکان دەربکەوێت. تێزی "کاتێک یەکسانی هاتە دی، ئازادیش بەدی دێت" ڕەنگە بە لێکدانەوە و ڕوونکردنەوەی جیهان سوودی هەبێت، بەڵام بە پراکتیکی شۆڕشگێڕانە بە گۆڕینی جیهان سوودی نییە.

دەرئەنجامێکی تری ئەم تێزە ئەوەیە کە ئازادییە سیاسییەکان بکرێنە قوربانی بە گەیشتن بە یەکسانی. ئەگەر بمانەوێت بە وەدیهاتنی سۆسیالیزم هەموو ئازادییەکان بەدەست بهێنین، ئەوا دەکرێت ئازادییەکان (لە ڕێزەکانی دژە خەڵک، هێزی دژە شۆڕش، حزبە بۆرژوازییەکان، دوژمنانی خەڵک و هتد) لە ڕێگادا بەرتەسک بکرێنەوە و لێ بسەندرێنەوە بە یەکسانی (نکۆڵیکردن لە ئیستغلالکردن و کرێ و هتد). لەم ڕوانگەیەوە لە فۆرمالیزم و یاسایبوونی ئازادییە سیاسییەکان لە کۆمەڵگا چینایەتییەکاندا، دەگەینە ئەو ئەنجامەی کە ئەو ئازادییانە گرنگ و بنچینەیی نین، بۆرژوازین و هەر بۆیە دەتوانرێت پشتگوێ بخرێن. وا دیارە چینی کرێکار چ لە خەباتی ڕوخاندنی سیاسی بۆرژوازی یان دوای گەیشتن بە دەسەڵاتی خۆی، تەنها ئازادی بۆ خۆی بوێت و تەواو. وا دیارە دانان بە ئازادی بۆ هەموو هاووڵاتیان، خەباتکردن بۆ بەدیهێنانی و پابەندبوون پێیەوە دوای دەستبەسەرداگرتنی دەسەڵات، بابەتێکی لیبراڵ و بۆرژوازییە. و هەر بۆیەش بە بەدیهێنانی دۆزی کرێکار – واتە یەکسانی و سۆسیالیزم – کۆمۆنیستەکان نەک هەر ڕێگەپێدراون بەڵکو پابەندن بە سنووردارکردن یان نکۆڵیکردن لە ئازادی حزبەکان و چاپەمەنی و هونەری بۆرژوازی.

لە بەرامبەر ئەم مەیلانە و لێکدانەوە دژە کرێکارییەکان بە ئازادی و خەبات بۆ ئازادی، کۆمۆنیزمی کرێکاری، چ لە هەلومەرجی ئەمڕۆدا و چ لە خەباتی دژ بە بۆرژوازی و لە داهاتووی دەستبەسەرداگرتنی سیاسیدا، بەرگری لە ئازادییە سیاسییە بێ مەرجەکانی هەموو ئەندامانی کۆمەڵگا دەکات و پابەند دەبێت دەسەڵات.دەخات. ئەگەر ئازادیخوازی بۆرژوازی و ئیدیعای حکومەتە بۆرژوازییەکان سەبارەت بە ئازادی و مافەکانی خەڵک بە تەواوی خاڵی و پوچ بێت، ئەوا بە ئازادیخوازی ڕاستەقینە و پراکتیکی چینی کرێکار و پابەندبوونی حکومەتی کرێکاری، بەرەنگاری بۆرژوازی دەبینەوە بە دابینکردنی ئازادییە سیاسی و مەدەنییە گشتگیرەکان بە هەموو ئەندامانی کۆمەڵگا.

زانین و هۆشیاریمان بە ڕەگ و ڕیشەی ئابووری و کۆمەڵایەتی دیکتاتۆرییەت و سەرکوتکردن و نکۆڵیکردن لە ئازادییەکان بەو مانایە نییە کە بەدیهێنانی ئازادییەکان دوابخەین بۆ دوای

گۆڕانکارییە ئابوورییەکان، بەڵکو بەو مانایەیە کە ڕێگای کردەیی و واقیعی بەدیهێنانی ئازادییە سیاسییە هەمەلایەنەکانە کە دەیانەوێت بەدی بهێنرێن ئەمە یەکسەر دەیانناسین و بەکاریان دەهێنین. هەروەک چۆن بانگەشەی ئەمە بۆ بنبڕکردنی هەژاری و کێشە کۆمەڵایەتییەکانی تر و دەستەبەرکردنی خۆشگوزەرانی گشتی خەڵکیش تەنها ئایدیایەک نییە، بەڵکو دەزانین چۆن ئەو ئامانجانە بە هەڵوەشاندنەوەی ئیستغلال و نەهێشتنی بەرهەمهێنان لە پێناو قازانجدا کردەیی وجێبەجێ بکەین.

ئەم جۆرە مامەڵەیە لەگەڵ پرسی ئازادییە سیاسییەکاندا لە ڕوانگەی بانگەشە و کۆکردنەوە و ڕێکخستنی کۆمەڵگاشەوە بۆ بەدیهێنانی شۆڕشی سۆسیالیستیش زۆر گرنگە. لەمڕێوە لە ڕیکلامەکانماندا و لە پراکتیکی ڕۆژانەماندا دەبێت بەرجەستە و نوێنەری بەرگریکردن لە ئازادییە بێ مەرجەکان و ڕووبەڕووبوونەوەی دەمارگیری و تابۆ و سنووردارکردنەکانی (وەک نەتەوەیی، ئایینی، ئەخلاقی و هتد) بین کە بۆرژوازی لەسەر.ڕێگای ئازادی دادەنێت. ئەمە تەنها پرسێکی تاکتیکی-شۆڕ نییە، بەڵکو بەتەواوی لەگەڵ ئایدیالی سۆسیالیستی و ئامانجی ئێمەدا دەگونجێت، لەگەڵ ئایدیالی یەکسانی ئابووری، کۆمەڵایەتی و یاسایی هەموو هاووڵاتیان و لەگەڵ ئەوکۆمەڵگای مرۆڤایەتییەی کە دەمانەوێت جێگەی کۆمەڵگەی چینایەتی بگۆڕین. بە بزووتنەوە و حیزبی کۆمۆنیزمی کرێکاری، تاکتیک و ستراتیژ، ئامانج و ئامرازەکان بە تەواوی یەکدەگرنەوە. ناتوانیت بەلای ڕاستدا بگەڕێیت بۆ ئەوەی بگەیتە ئامانجێکی چەپ. بۆ گەیشتن بە ئامانجی کۆتایی ئازادی، مەحاڵە ئازادی نەیاران زەوت بکرێت یان جەلادەکان لە سێدارە بدرێت. حکومەتە سەرکوتکەرەکان هەمیشە بە چەواشەی دژایەتی بەرژەوەندییە نەتەوەییەکان و پیرۆزییەکانی ئایینی و هتد لە نەیارەکانیان داوە. حکومەتی شۆڕشگێڕی چینی کرێکار ناتوانێ ئەمجارە بە هەمان شێوە لە ژێر ناوی "دژە پرۆلیتاریا" و "دژە شۆڕشگێڕ" و "بورژوازی" و هتد بەردەوام بێت. ئەمڕۆ کۆماری ئیسلامی زۆرێک لە نەیارانی خۆی بە چەواشەی "دژە شۆڕشگێڕ" دەنێرێتە نێو دەیان سپێرێت بە دەستەی لەسێدارەدان. به پێچه وانه ی ئه م سیاسه ته به رده وامه ی هه موو حکوومه ته سته مکاره کان به درێژایی مێژووی کۆمه ڵگەی چینایه تییه کان، حکوومه تی شۆڕشی کرێکاری ناچاره هه موو جۆره پیرۆزییه کان و تابو ودەمارگیر ییه کان له ناو ببات که له ژێر ناوی نه ته وه یی ، ئایین، ئەخلاق، تەنانەت شۆڕشیش. له ڕێگه ی ئازادییه سیاسییه کاندا وه ستاون هەر لەو ڕۆژەوە کە دەگەیتە دەسەڵات، ئازادییە بێ مەرجەکان بەفەرمی بناسێ

و جێبەجێی بکە.

ئەمە بەو مانایە نییە کە ڕێگە بە هێزە دژە شۆڕشگێڕەکان بدرێت ئەو کارانە بکەن کە لە ڕووی یاساییەوە لە کۆمەڵگادا بە تاوان دادەنرێت. ڕووبەڕووبوونەوەیەکی یەکلاکەرەوە لەگەڵ ئەم کردار و چالاکییانەی هێزە دژە شۆڕشگێڕییەکان شتێکە کە لە هەموو حاڵەتێکدا دەبێ بە سەلماندن و نیشاندانی تاوانەکانی ئەو هێزانە ئەنجام بدرێت. تا ئازادییە سیاسییەکان لە کۆمەڵگەی فراوانتردا بەدی بهێنرێن، مامەڵەکردن لەگەڵ چالاکییە دژە ئینسانییەکان و پیلانگێڕی و تێکدانی هێزە دژە شۆڕشگێڕەکان ئاسانتر و کاریگەرتر دەبێت. ئەمەش بە تایبەتی لە قۆناغە شۆڕشگێڕییەکاندا گرنگە – قۆناغێک کە حکومەت کە لە شۆڕشەوە دەردەچێت هێشتا لە ڕووی سیاسییەوە دامەزراوە. (لە بەشی داهاتوودا زیاتر لەسەر ئەم بابەتە ڕوون دەکەمەوە).

لە ڕوانگەی پراکتیکییەوە، ئازادییە سیاسییەکان لە پراکتیکی شۆڕشگێڕانەی چینی کرێکاردا لە ئۆپۆزسیۆن و لە حکومەتدا جێگەیەکی گرنگیان هەیە. هەر دواکەوتنێک لە بەرگریکردن و بەدیهێنانی ئازادییە سیاسییەکان دەتوانرێت بە خێرایی وەک چەکێک دژ بە چینی کرێکار بەکاربهێنرێت. بە درێژایی مێژوو چینە دەسەڵاتدارەکان ئیستغلالکراوەکانیان سەرکوت کردووە و لە سێدارەیان داوە. سنووردارکردن و نکۆڵیکردن لە ئازادییەکان و سەرکوتکردنی هێزە شۆڕشگێڕ و ئازادیخوازەکان لەسەر بنەمای ئەوە و بە تایبەتی لە سەردەمی ئێمەدا سەرکوتکردنی کۆمۆنیستەکان، چەکێکی تیژکراوی کۆمەڵگا چینایەتییەکانە بەرامبەر بە چینە ئیستغلالکراوەکان. ئەم چەکە تەمەن درێژەی چینە دەسەڵاتدارەکان پێویستە بە تەواوی پوچەڵ بکرێتەوە و لەکاربخرێت. حکومەتی کرێکاری تەنها بە ڕەتکردنەوەی ستەمکاری بە تەواوی دەتوانێت خۆی و کۆمەڵگا ئازاد بکات. هەر جۆرە دەست لێدانێک لە نەریتی هەزاران ساڵەی سەرکوتکردن و لەسێدارەدان و نکۆڵیکردن لە ئازادییەکان، بە هەر پاساوێکی تاکتیکی و هەر ڕێکارێکی کاتی، دواجار دەگەڕێتەوە بە خودی چینی کرێکار. ئەزموونی سۆڤیەت نموونەیەکی مێژوویی ئەم ڕاستییەیە.

ئینساندۆستی کۆمۆنیستی و ئازادی بە هەمووان

تایبەتمەندی و ناسنامەیەکی سەرەکی کۆمۆنیزمی کرێکاری، ئینساندۆستییەکەیەتی. ئەم تایبەتمەندییە لایەنێکی دیکەی دەربڕینی سیمای دژە سەرمایەداری کۆمۆنیزمی کرێکارییە. ڕەگ و بنەمای هەموو نەهامەتی و نادادپەروەری و هەڵاواردنەکانی سەردەمی ئێمە سیستەمی سەرمایەدارییە ، هەر بۆیەش بزووتنەوەی ڕەخنە و نەهێشتنی

سەرمایەداری، واتە بزووتنەوەی کۆمۆنیزمی کرێکاری، بزووتنەوەیەکی قووڵی مرۆڤدۆستانەیە بۆ ڕزگاری مرۆڤایەتی. چینی کرێکار ئازاد نابێت تا هەموو کۆمەڵگا ئازاد نەکات و دەتوانێت ئەوەش بکات چونکە هەموو کۆمەڵگا بەدەست هەژموونی سەرمایەدارییەوە دەناڵێنێت، سیستەمێک کە قازانج کردۆتە ناوەندی کارەکەی لە جیاتی بەختەوەری ئینسان. چونکە مرۆڤایەتی پێویستی بە سۆسیالیزمە بۆ ڕزگاری، بۆ ئەوەی لە "کۆمەڵگەی مەدەنی" تێپەڕێت کە لەسەر بنەمای هەژاری و چەوسانەوە و جیاکاری و نکۆڵیکردن لە ناسنامەی ئینسانی خەڵک دامەزراوە و بگاتە "کۆمەڵگەی ئینسانی". کۆمەڵگای سۆسیالیستی ئەڵتەرناتیڤی چینی کرێکار تەنیا دژی سیستەمی سەرمایەداری نییە بەڵکوو بە درێژایی مێژوو دژی تەواوی کۆمەڵگا چینایەتییەکانە. سۆسیالیزم واتە ڕزگاربوون لە هەر جۆرە هەڵاواردن و نایەکسانی و ناعەدالەتییەکی چینایەتی کە بەهۆی دابەشبوونی چینایەتی کۆمەڵگاوە دروست دەبێت.
جەختکردنەوە لەسەر ئەم تایبەتمەندییە ئینسانییەی کۆمۆنیزم لە فیکر و پراکتیکدا، لە تیۆری و بۆچوون و هەڵوێستە سیاسییەکان و لەوەش گرنگتر لە بوارە جۆراوجۆرەکانی پراکتیک و چالاکیی بانگەشەی کۆمۆنیستەکاندا، گرنگییەکی ژیانی و یەکلاکەرەوەی هەیە. مەبەستم لێرەدا ئەوە نییە کە لایەنە جۆراوجۆرەکانی ئەم مشتومڕە بکەمەوە و ڕوون بکەمەوە (بڕوانە "بنەمای شۆڕشی سۆسیالیستی ئینسانە"، ئینتەرناشناڵ ٢١٨، تشرینی دووەمی ٢٠٠٧). بەڵکو دەمەوێت جەخت لەوە بکەمەوە کە خۆشیاری کۆمۆنیزمی کرێکاری بۆ ئەم ئایدیاڵە و سیما مرۆڤدۆستانە و ناساندنی کۆمەڵایەتی ڕووخساری ئینسانی کۆمۆنیزمی کرێکاری لە چاوی جەماوەری چینی کرێکار و تەواوی خەڵکدا، لە هەمووی گرنگترە گەرەنتی و پێشمەرجە بۆ ڕێگریکردن لە لادان و هەڵەیەکە کە دەبویە هۆی شکستی. ئەزموونی سۆڤیەت .

جەختکردنەوە و تایبەتمەندییەکی حیزب و بزووتنەوەی کۆمۆنیزمی کرێکاری، سیمای ئینسانی سۆسیالیزم و کۆمەڵگەی سۆسیالیستییە. لە ڕوانگەی ئێمەوە هیومانیزمی کۆمۆنیستی تەنها حوکم و پرەنسیپێکی تیۆری یان ئەخلاقی نییە، بەڵکو شتێکە کە بە شێوەیەکی کردەیی و ڕاستەوخۆ بەستراوەتەوە بە ئازادی چینی کرێکارەوە. هەروەک چۆن پابەندبوونی چینی کرێکار بە ئازادیی هەموو کۆمەڵگا تەنیا شتێکی ئەخلاقی و ئینسانی نییە، بەڵکو لەو ڕاستییەوە سەرچاوەی گرتووە کە بەبێ ڕزگاری خودی کۆمەڵگا، چینی کرێکاریش ئازاد نابێت. بەبێ دانانی هیومانیزمی کۆمۆنیستی وەک میحوەر لە خەباتی ڕۆژانەدا، پراکتیک و خەباتی کردەیی کۆمۆنیستەکان بە بێ بەرو وبە بەرهەم

دەمێنێتەوە، یـــان وەک شۆڕشـــی ئۆکتۆبەر بەرهەمەکەی لەلایەن بۆرژوازییەوە دەچنرێت.

بەرگریکـــردن و پابەنـــدبوونی کردەیـــی بە فراوانتریـــن ئـــازادییە سیاسییەکان بە هەموو ئەندامانی کۆمەڵگا پێکهاتەیەکی گرنگی سیمای مرۆیی سۆسیالیزمە. سنووردارکردنی ئازادی بە چینی کرێکار یان هێزی شۆڕشگێڕ، جا چ لە پڕۆسەی بەرەنگاربوونەوەی بۆرژوازی و بە لابردنی سیاسی بۆرژوازی، یان بە تایبەتی دوای بەدەستەوەگرتنی دەسەڵات- بە پاساوی تیۆری وەک "ئازادی هێزی شۆڕشگێڕ و سەرکوتکردنی دژە شۆڕش". " یان "ئازادی بۆ "خەڵک و سەرکوتکردن بۆ دژە خەڵک" و هتد – بە پێچەوانەی شۆڕشگێڕیتی ڕواڵەتی خۆیەوە، لە ڕاستیدا خزمەت بە دژە شۆڕش و بۆرژوازی دەکـــات. لە ڕوانگەی میتۆدۆلۆژییەوە ئەمە جۆرێکە لە ڕوانگەی میکـــانیکی و ڕووکەش بە خەبـــاتی چینـــایەتی و تەنیـــا دەتـــوانێت بە قـــازانجی بۆرژوازی کۆتـــایی پێبێـــت. سـنووردارکردن و زەوتکردنی ئازادی لە هەر بەشێکی کۆمەڵگا، شتێکی بۆرژوازی و دژە کرێکـــارییە. نەک هەر چینـــی بۆرژوازی، بەڵکـــو تەواوی چینە دەســەڵاتدارەکان بە درێژایـــی مێـــژوو، ئازادییـــان لە بەشێکـــی زۆری خەڵک، لە چینە چەوساوەکان، لە ژنان، لە کەمینە نەتەوەیی و ڕەگەزی و ئایینییەکان و هتد و هتد زەوتکردووە. کەی جەوهەری پراکتیکی شۆڕشگێڕانەی چینی کرێکار، چ لە دەسەڵات و چ لە ئۆپۆزسیۆن، ئەو تایبەتمەندییە بە وێنەیەی کە شۆڕشی کرێکاری دەکاتە "کۆتایی پێش مێژوویی کۆمەڵگەی مرۆڤایەتی"، لە دانپێدانانی تیۆری و پراکتیکی یاسایی و ڕاستەقینەی ئازادیدایە بۆ هەموو خەڵك. چەپی تەقلیدی وکۆمۆنیزمـــی ناکرێکـــاری کە پابەنـــدبوونی پراکتیکـــی و تیۆری بە "ئازادی هەموو مرۆڤەکان" بە بابەتێکی بۆرژوازی و لیبەراڵ دەزانێت، تەنیـــا وەهمـــی خۆی لە لیبرالیزمـــدا نیشـــان دەدات و تەواو. بە کۆمۆنیزمـــی کرێکـــاری، پابەنـــدبوون بە ئـــازادی و ڕزگـــاری هەمـــوو مرۆڤەکـــانەوە هەمـــان شەڕە لەگەڵ چینـــی بۆرژوازی و تەواوی سیستـەمە چینایەتییەکانـــدا، کە ئەمڕۆ و بە درێژایـــی مێـــژوو تەنهـــا بە سەرکوتکردنی خەڵک و پێشێلکردنی ئازادییەکان سیستەمی چینایەتییان پاراستووە. چینی کرێکار ناچارە بە ئاڵای ئازادی بە هەمووان شەڕ لەگەڵ بۆرژوازی بکـــات و دوای بەدەســتهێنانی دەســـەڵات و پاراســـتنی دەســـەڵات، لە ڕۆژی دوای سـەرکەوتنەوە، بەرفراوانتریـــن ئـــازادییە سیاسییەکانی کۆمەڵگا جێبەجێ بکات.

لێرەدا دەبێت وەڵامی پرسیارێکی گرنگ بدەینەوە کە بە تایبەتی لە پەیوەندی لەگەڵ ئەزموونی خۆییدا گرنگە. پرسیار ئەوەیە ئایا هێزی

دژە شۆڕشەکـــان ئەو ئازادییـــانە لە دژی حکـــومەتی شۆڕشگێڕی تازەپێگەیشتووی خراپ بەکارناهێنن؟ گومانی تێدا نییە، وەک ئەوەی لە یەکێتی س□قی□تدا ڕوویدا، هێزە دژە شۆڕشەکان هەموو هەوڵێکیان بۆ شکستپێهێنانی شۆڕش دەخەنەگەڕ و حکـومەتی کرێکـاریش دەبێ بە هەموو توانای خۆیەوە بەرەنگاری ئەو هەوڵانە ببـێتەوە.

حکوومەتی کرێکاری دەبێ بەهەموو توانای خۆیەوە بەرگری چەکداریی هێزەکـانی دژە شۆڕش و کـردەوە تیرۆریستییەکانیان، پیلانگێڕی و تێکدانی سیاسی و ئابوورییان – وەک ئەو شتومەک شاردنەوە بۆ گرانی کە لە دوای شۆڕشی ئۆکتۆبەرەوە ڕوویدا- لەت بکات، بەڵام ڕێگای ئەنجامدانی ئەم کارە نییە بۆ سنووردارکردن و زەوتکردنی ئازادییە سیاسییەکان. تیرۆر، کۆکردنەوەی شت بۆ گرانی، پیلانگێڕی و شەڕی چەکداری ئازادییە سیاسی و مەدەنییەکان ناگرێتەوە و بەرپەرچدانەوەیان ئەرکێکی تەواو ڕێگەپێدراو و یاسایی حکومەتی شۆڕشگ□□□. ب□□زان ئەگەر ئازادییە سیاسییەکان هەبن، و ئەگەر هێز و لایەنێکی کۆنەپەرستانە سەرەڕای هەبوونی ئەو ئازادییانە تیرۆر و پیلانگێڕی ئەنجـام بـدات، ئەوا دەکرێـت بە دەســەڵات و دادپەروەری زیاتر و بە شێوەیەکی کاریگەرتر مامەڵە لەگەڵ ئەو کاروکردەوە دژە شۆڕشانەدا بکرێت. تێکدەری و پیلانگێڕی دژە شۆڕش دەتوانێ پاساو بۆخۆیان بهێننەوە و وا خۆیان نیشان بدەن کە ڕاست دەکەن نەک لەبەر بوونی ئازادیەکان، بەڵکو لەبەر نەبوونی و بە پێچەوانەوە بوونی ئازادییە سیاسییەکان ڕێگە بە حکومەتی شۆڕشگێڕ دەدات کە ناڕوایی کارەکانی ئەم دژە شۆڕشانە نیشانی هەموو لایەک بدات و لە ئاستی فراواندا جەماوەری خەڵکدا لەدژیان ک□ بکاتەوە.
لایەنێکی دیکەی مەسەلەکە جیاوازیی نێوان قۆناغی شۆڕشە – کە ئەو حکومەتەی تازە دەسەڵاتی بەدەستهێناوە خەبات دەکات بۆ ئەوەی لە ڕووی سیاسییەوە خۆی جێگیر بکات و بەم مانایەش شۆڕشەکە هێشتا بەردەوامە – و ئەو قۆناغەی کە حکومەت سەقامگیر بووە و کۆمەڵگا دۆخێکی ئاسایی دۆزیوەتەوە. سروشتییە کە شێواز و میکانیزمەکانی مامەڵەکردن لەگەڵ هێزە کۆنەپەرستەکان لە قۆناغی کاتی سەقامگیری حکومەتدا جیاوازە لە قۆناغی دوای ئەوە و وەک پێشتر باسکرا چالاکییەکانی حکومەت لە قۆناغی شۆڕشدا ناتوانرێت و نابێ لەبەرچاو بگیرێن وەک حکومەتێک کە لە کۆمەڵگەیەکی ئاساییدا دامەزراوە. بەڵام دەبێت جەخت لەسەر خاڵێک بکرێتەوە. لە ماوەی سەقامگیری دەسەڵاتی شۆڕشدا- کە ڕەنگە لە چەند هەفتەیەکەوە تا چەند ساڵێک بخایەنێت- شۆڕش هێشتا تەواو نەبووە و هێشتا بەردەوامە و پێویستە حکومەت سیاسەتی تایبەت بگرێتەبەر بۆ چارەسەرکردنی کێشەکان و

پێشخستنی سیاسەتەکان خۆی ، لەوانەش مامەڵەکردن لەگەڵ پیلانی هێزەکانی دژە شۆڕش. ئەم سیاسەت و ڕەوشوێنە تایبەتانە پێشوەختە ڕوون نین و بە پێی هەلومەرجەکان دەگۆڕدرێن، بەڵام دوو پرەنسیپی گشتی لەم ڕووەوە دەکرێت جەختی لەسەر بکرێتەوە. خاڵی یەکەم ئەوەیە کە ئەو حیزبە شۆڕشگێڕە یان ئەو هێزیەی کە دەسەڵاتی بەدەستەوەگرتووە - واتە هەمان هێز و حیزبی ڕێبەری شۆڕش - دەبێت هەمان بنەماکان پەیڕەو بکات و هەمان میتۆدەکان لە سەردەمی شۆڕشدا بەکاربهێنێت وەک چۆن لە سەردەمی شۆڕشدا بەکاری هێنا و پێش دەستبەوەگرتنی دەسەڵات. واتە کۆکردنەوە و ڕێکخستنی جەماوەری خەڵک بە پشتبەستن بە شەرعیەت و دەسەڵاتی شۆڕشگێڕانەی خۆیان بە پێشخستنی سیاسەتەکانیان. بەم مانایە، تەنانەت لە قۆناغی کاتی حکومەتی شۆڕشگێڕیشدا، هەرچەندە هێشتا یاسا و مافەکانی خەڵک لە کۆمەڵگەیەکی سۆسیالیستیدا جێگیر نەبوون و جێبەجێ نەکراون، بەڵام ئایدیاڵ و پرەنسیپە ئینسانییەکانی شۆڕش و ئەدای شۆڕشگێڕانە هێشتا سەرپەرشتی کارەکان دەکەن لە حکومەتی تازە دەسەڵاتدار. خاڵی دووەم ئەوەیە کە حکومەت بە ڕوونی و ڕاشکاوانە سروشتی تایبەتی ئەو ڕەوشوێنەو ئامانجەکەیان بە خەڵک ڕوون بکاتەوە - واتە تێکشکاندنی بەرگری هێزە دژە شۆڕشەکان و پشتڕاستکردنەوەی دەسەڵاتی حکومەتی شۆڕشگێڕ. هەر جۆرە پاساوهێنانەوە و تیۆریزەکردنی سیاسەتەکانی حکومەت و ئەدای تایبەت لە مامەڵەکردن لەگەڵ دژە شۆڕشەکاندا وەک سیاسەتە بنەڕەتی و ستراتیژییەکانی دەوڵەتی سۆسیالیستی و هەر جۆرە گشتاندنێکی بە تایبەتمەندییە سیاسی و ئابوورییەکانی سۆسیالیزم، نەک تەنها لە درێژخایەن بەڵکو لە هەمان قۆناغی کاتی شۆڕشگێڕیشدا، دەبێتە هۆی ناکامی و شکست.

بۆیە چ لە ڕووی پرەنسیپەوە و چ لە ڕووی پراکتیکەوە، پابەندبوون بە ئازادی و ئینسانیەت و مرۆڤدۆستی کۆمۆنیستی ناتوانرێت و نابێ دەستبەرداری یان تەنانەت کەم بکرێتەوە تەنانەت لە ماوەی کاتی گواستنەوەی دەسەڵات و لە مامەڵەکردن لەگەڵ هێزە دژە شۆڕشەکاندا. لەم قۆناغەشدا - وەک قۆناغی شۆڕشگێڕەی پێش خۆی و کۆمەڵگەی سۆسیالیستی دوای ئەو - بەرگریکردن و دەستبەرکردنی ئازادییە سیاسییەکان نەک هەر بابەتێکی تیۆری و ئایدیاڵە، بەڵکو پێویستییەکی کردەیی و پراکتیکییە.

پاشەکی: وانەکان لە ئەزموونی سۆڤیەت

بە پێی ئەوەی وتراوە، ڕوونە کە بەستنەوەی شکستی شۆڕشی سۆڤیەت و چەسپاندنی دیکتاتۆریەتی حیزبی، ئەوەی پێی دەوترێت ستالینیزم و

تۆتالیتاریزم لە پڕوپاگەندەی شەڕی ساردا، بە هەڵە و خراپ تێگەیشتنەکانی لینین و بەلشەفییەکان سەبارەت بە مەسەلەی ئازادی لەڕادە بەدەر ڕووکەشە. بە تایبەت بۆ هێزێکی چەپ، ڕوونکردنەوەی ئەزموونی سۆڤیەت بەهۆی هەڵەکانی لینین و بەلشەفیزمەوە، لەگەڵ ئەو بانگەشەیەی کە تا زیاتر ڕیشەی کێشەی سۆڤیەت پاڵ بنێین بە دواوە، ئەوەندە ڕادیکاڵتر مامەڵەمان لەگەڵدا کردووە، وەک ئەوە وایە کەسێک هەوڵی ئیدیعای ئەوە بدات لە داروینیزم تێپەڕین پێویستە بگەڕێینەوە دواوە بۆ چیرۆکی دروستکردن و تیۆری ئادەم و حەوا.

پراکتیزەکردنی بەلشەفییەکان لە سەردەمی شەڕی ناوخۆ و لە مامەڵەکردن لەگەڵ هێزەکانی سوپای سپیدا- سەرەڕای لاوازی و کەموکورتییەکانی- ڕۆڵی یەکلاکەرەوەی نەبوو لە جۆری دەوڵەت و تەواوی ئەو سەرخانە سیاسییەی کە لە سۆڤیەتدا پێکهات و سەقامگیر بوو دوای کۆتایی هاتنی شەڕی ناوخۆ. دیکتاتۆرییەت و بیرۆکراسی حزبی لە سۆڤیەتدا بۆ کارکردنی سەرمایەی دەوڵەت پێویست بوو و لاوازی و هەڵەی بەلشەفییەکان لەو قۆناغەدا کە دواجار بووە هۆی شکستی شۆڕشی ئۆکتۆبەر، مامەڵەکردنیان نەبوو لەگەڵ پرسی ئازادی، بەڵکو لەوەدا بوو کە نەیانتوانی شۆڕشێکی ئابووری چینی کرێکار دروست بکەن، بە هەڵوەشاندنەوەی چەوسانەوە و کاری بەکرێ و خاوەندارێتی تایبەت. لەهەمانکاتدا مامەڵەکردن لەگەڵ پرسی ئازادییە سیاسییەکان وەک بابەتێکی سەرخانی و نابنەڕەتی و ڕێگەدان بە بەکارهێنانی لەسێدارەدان و تاکتیکی تۆقاندن و سەرکوتکردن لە کاتی شەڕی ناوخۆدا، پاشخانی تیۆری و پاساوی دیکتاتۆری سەرمایەداری دەوڵەتی بەو جلوبەرگەوە دابینکرد لە بەلشەفیزم و لەگەڵ ئیدیعای سۆسیالیزم. نەک هەر بەلشەفیزم، بەڵکو تەواوی بزووتنەوەی کۆمۆنیستی لەو سەردەمەدا هێڵ و ستراتیژێکی ڕوون و دامەزراوەیان نەبوو لە بەرەنگاربوونەوەی لەسێدارەدان و لە بەرگریکردن لە ئازادییە بێ کەت و مەرجی سیاسیی و لە ئەنجامدا لە بەنبەر دەربڕینی ستالینی لە ئازادی و دیکتاتۆرییەتی پرۆلیتاریا پارێزراو و ئامادەی شەڕی نەبوو.

لەسەر بنەمای ئەم هەڵسەنگاندنە پێویستە لە ئەنجامگیری و فێربوون لە ئەزموونی سۆڤیەتدا جەخت لەسەر چەند خاڵێک بکرێتەوە. یەکەم: بەدیهێنانی ئابوورییەکی سۆسیالیستی، ئابوورییەک لەسەر بنەمای هەڵوەشاندنەوەی کاری بەکرێ و سۆسیالیستی یان بەکۆمەڵایەتیکردنی ئامرازەکانی بەرهەمهێنان، و نەک هیچ جۆرە ئابوورییەکی پلان بە داڕێژراوی دەوڵەت بۆ پیشەسازیکردن و گەشەکردنی هێزە بەرهەمهێنەرەکان و هتد. بنەما و گەرەنتی بەدیهێنانی ئازادی و

یەکسانی و خۆشگوزەرانییە لە کۆمەڵگادا. لە ڕوانگەی کۆمەڵایەتییەوە، دەبێ بزووتنەوەی کۆمۆنیستی زۆر پێش سەرکەوتنی خۆی، تایبەتمەندییە پەیوەستەکانی بە سەرکەوتنی سۆسیالیزم بەدەست هێنابێت. تایبەتمەندییەکی گرنگ و چارەنووسساز ئەوەیە کە بە ڕەخنەیەکی قووڵ و هەمەلایەنە و ئاشکراکردنی ئامانج و ئایدیالی بزووتنەوە چینایەتییەکانی دیکە، بزووتنەوە سەربەخۆخوازەکان، پیشەسازییەکان و ڕیفۆرمخوازەکان و هتد چەکدار بیت، ڕوون وئاشکرا بوونی جیاوازییە بنەڕەتی وجەوهەری بزوتنەوەی کۆمۆنیزمی کرێکاری لە ئەو بزووتنەوانەیە.

دووەم: حکوومەتی شۆڕشگێڕی کرێکاران تەنیا بە زامنکردن و پابەندبوونێکی کردەیی بە ئازادییە سیاسییە هەمەلایەنە و فراوانەکان (ئازادی قسەکردن، قەڵەم، ڕێکخستن، حیزبی، ناڕەزایەتی و…) بە هەموو هاووڵاتییان دەتوانێت سۆسیالیزم جێبەجێ بکات. دواخستنی بەدیهێنانی ئازادییە سیاسییەکان یان دواخستنی بۆ دوای ئەوە، یان پێشەلکردنی بە بیانووی بەدیهێنانی سۆسیالیزم، تەنیا دەتوانێت ڕێگا بە دووبارە زاڵبوونی سەرمایەداری (بە شێوەی دەوڵەت یان سەرمایەداری پلان بە داڕێژراو و هتد) بکاتەوە.

و لە کۆتاییدا سێیەم: لە گەیشتن بە سەرکەوتنی شۆڕشی سۆسیالیستی و بەدیهێنانی سۆسیالیزمدا، پراکتیکی کۆمەڵایەتی مرۆڤەکان، کە لە شێوەی بزووتنەوە و حیزب و سەرکردە و هەڵسوڕاوەکاندا دەردەکەوێت، ڕۆڵێکی یەکلاکەرەوەی هەیە. حکوومەتێکی کرێکاری کە توانای بەدیهێنانی سۆسیالیزمی هەبێت، تەنیا دەتوانێت دەرئەنجامی سەرکەوتنی بزووتنەوە و حیزبی کۆمۆنیستی بێت، کە بە درێژایی تەمەن و مەیدانەکانی خەباتی دژ بە بۆرژوازی، لە بیرکردنەوە و پراکتیکی خۆیدا سەرنجی لەسەر مرۆڤ و مرۆڤایەتی داناوە.

کۆمۆنیزمی کرێکاری لە سەردەمی ئێمەدا، بە ڕەخنەی تایبەتی ڕادیکاڵ و سۆسیالیستی لە ئەزموونی سۆڤیەت، بە کردەیی لە بۆچوون و سیاسەتە شۆڕشگێڕییەکانی خۆیدا، دەرئەنجام و وانەی ئەم ئەزموونە مێژووییە کەڵک وەردەگرێت. بە تایبەتی تیۆری بزووتنەوەکان، تیۆری دەوڵەت لە سەردەمی شۆڕشدا، ڕەخنە لە سەرمایەداری لە دوای ڕووخانی یەکێتی سۆڤیەت – ڕەخنەی ڕادیکاڵانە لەوەی کە پێی دەوترێت "نەزمی جیهانی نوێ" -، تیشک دەخاتە سەر ماهیەتی دژە ئینسانی سەرمایەداری و ناساندن و ڕاگەیاندنی ئینسان و ئینسانیەت وەک بنەمای سۆسیالیزم و لە کۆتاییدا ڕوونکردنەوەیەک بە کۆمۆنیزم وەک پراکتیکێکی کۆمەڵایەتی و ڕەخنەیەکی پراکتیکی لە سەرمایەداری، وەک

"ماتریالیزمی پراکتیکی"، و جەختکردنەوە لەسەر دەخاڵەت و ڕۆڵی دیاریکەر لە ئیرادە و خەباتی شۆڕشگێڕانەی خەڵک و بەتایبەت لە ئاستی کردەییدا، پێشخستنی ئەم بۆچوون و سیاسەتانە بە خەباتێکی کارا و هەموو لە مەلایەنە دژی سەرمایەداری، دژی ئایین، ناسیۆنالیزم، و هەموو ئەو نەهامەتی ر و هەڵاواردن و نادادپەروەرییانەی کە سەرمایەداری سەرچاوەی هەموویانە لە بنەڕەتدا لەسەر بنەمای دەستکەوتەکانی ئەزموونی سۆڤیەت و لەسەر ڕەخنەی ڕادیکاڵ لەو دامەزراوە. هەر لەبەر ئەم هۆکارە پێویستە لینین و لینینیزم و ڕاپەڕینی ئۆکتۆبەر بە پێکهاتەیەکی گرنگی کۆمۆنیزمی کرێکاری و ئەزموونێکی بەنرخ لە مێژوو و نەریتی ئەم بزووتنەوەیەدا هەژمار بکرێت. *

حەمید تەقوایی

١٠ نۆڤەمبەری ٢٠١٥